

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

Diplomová práce

2022

Michal Malý

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

Komparace českých a slovenských personálních stran

Diplomová práce

Autor práce: Bc. Michal Malý

Studijní program: Politologie

Vedoucí práce: PhDr. Josef Mlejnek Ph.D.

Rok obhajoby: 2022

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 25. 7. 2022

Michal Malý

Bibliografický záznam

MALÝ, Michal. *Komparace českých a slovenských personálních stran*. Praha, 2022. 78 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, Katedra politologie. Vedoucí diplomové práce PhDr. Josef Mlejnek Ph.D.

Rozsah práce: 143 011 znaků, 68 stran

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá jedním z fenoménů personalizace politiky, personálními stranami. Personální strany nejsou v současném politologickém diskurzu nijak zvlášť zkoumané. Lze se však domnívat, že bude fenomén personalizace čím dál více prostupovat politické prostředí. Proto je cílem této práce zaplnit tuto prázdnou mezeru, a zanalyzovat vybrané české a slovenské personální strany ve vzájemné komparaci. Výběr zemí není nikterak náhodný. Česká a Slovenská republika byly ještě do roku 1992 jednou zemí, proto bude zajímavé sledovat, zda se strany v obou zemích vyvíjejí různě. Z českých stran budou analyzována hnutí ANO a SPD, a ze slovenských stran hnutí SME RODINA a OLANO. Hnutí byla vybrána z důvodu toho, že úspěšně prošla alespoň dvěma volbami a doposud působí v parlamentu obou zemí. Hnutí budou zkoumána z různých perspektiv. První perspektivou bude pozice lídra v rámci strany, kde se předpokládá silné až dominantní postavení. Ve druhé části se analýza zaměří na stabilitu stran z vnější a vnitřní částí, a poslední část bude zkoumat, zda se u personálních stran vyskytuje pevná programová pozice. Cílem práce je potvrdit či vyvrátit hypotézy, které se týkají kombinace různých faktorů, spojených s personálními stranami. Práce si klade za cíl také ukázat vzorce personálních stran, a porovnat je s dosavadním zahraničním výzkumem.

Abstract

This thesis deals with one of the phenomena of the personalization of politics, personal parties. Personnel parties are not particularly scrutinized in current political science discourse. However, it can be assumed that the phenomenon of personalization will increasingly permeate the political environment. Therefore, the goal of this work is to fill this empty gap and analyze selected Czech and Slovak personnel parties in a mutual comparison. The choice of countries is by no means random. The Czech and Slovak Republics were still one country until 1992, so it will be interesting to see if the parties in both countries develop differently. The ANO and SPD movements will be analyzed from the Czech sides, and the SME RODINA and OLANO movements from the Slovak sides. The movement was chosen because it has successfully passed at least two elections and is still active in the parliament of both countries. Movements will be explored from different perspectives. The first perspective will be the position of leader within the party, where a strong to dominant position is assumed. In the second part, the analysis will focus on the stability of the parties from the external and internal parts, and the last part will examine

whether there is a fixed programmatic position for the personnel parties. The goal of the work is to confirm or refute hypotheses that relate to the combination of various factors associated with personnel parties. The work also aims to show the patterns of personnel parties and compare them with previous foreign research.

Klíčová slova

personální strana, ANO 2011, SPD, Sme rodina, OĽaNO

Keywords

personal party, ANO 2011, SPD, We are family, OĽaNO

Title/název práce

Komparace českých a slovenských personálních stran

Comparison of Czech and Slovak Personal Parties

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval svému vedoucímu, PhDr. Josefu Mlejnkovi Ph.D. za velikou trpělivost, kterou se mnou měl při psaní této diplomové práce, ale také za velmi cenné rady, díky kterým jsem mohl práci dokončit.

Obsah

1	Teoretická část práce	6
1.1	Personalizace politiky a její vliv na politické strany	6
1.2	Personální strana – nový koncept do teorie politických stran?	8
1.3	Metodologická část	11
2	Akce nespokojených občanů	16
2.1	Vstup do české politiky	17
2.2	Vnitřní struktura ANO	17
2.2.1	Existence regionální stranické struktury	17
2.2.2	Shrnutí	18
2.3	Vnější struktura	18
2.3.1	Stabilita poslaneckého klubu	18
2.3.2	Shrnutí	19
2.4	Absence pevné ideologie a programu	19
2.4.1	Zobrazení stranického programu ANO do voleb 2017 na pravolevé ose	19
2.4.2	Zobrazení stranického programu ANO do voleb 2021 na pravolevé ose	21
2.4.3	Shrnutí	22
2.5	Depersonalizace	22
2.5.1	Absolutní počet alternací na post předsedy strany	22
2.5.2	Shrnutí	23
2.6	Schopnost lídra překonat vnitřní organizační šoky	24
2.6.1	Pravomoc rozpuštění regionálních organizačních struktur strany	24
2.6.2	Shrnutí	24
2.7	Schopnost lídra ovlivňovat členskou politiku	25
2.7.1	Pravomoc lídra udělovat a odjímat členství ve straně	25
2.7.2	Shrnutí	25
2.7.3	Mediální dominance lídra vůči straně	25
2.7.4	Shrnutí	26
2.8	Závěr	27
3	Svoboda a přímá demokracie	28
3.1	Okamurův první projekt – Úsvit přímé demokracie	28
3.2	Vnitřní struktura SPD	29
3.2.1	Existence regionální stranické struktury	29
3.2.2	Shrnutí	30
3.3	Vnější struktura	30
3.3.1	Stabilita poslaneckého klubu	30
3.3.2	Shrnutí	32
3.4	Absence pevné ideologie a programu	32

3.4.1	Zobrazení stranického programu SPD do voleb 2017 na pravolevé ose.....	33
3.4.2	Shrnutí.....	34
3.4.3	Zobrazení stranického programu SPD do voleb 2021 na pravolevé ose.....	34
3.4.4	Shrnutí.....	35
3.5	Depersonalizace.....	36
3.5.1	Absolutní počet alternací na post předsedy strany.....	36
3.5.2	Shrnutí.....	37
3.6	Schopnost lídra překonat vnitřní organizační šoky.....	37
3.6.1	Pravomoc rozpuštění regionálních organizačních struktur strany.....	37
3.6.2	Shrnutí.....	38
3.7	Schopnost lídra ovlivňovat členskou politiku.....	38
3.7.1	Pravomoc lídra udělovat a odjímat členství ve straně.....	38
3.7.2	Shrnutí.....	38
3.7.3	Mediální dominance lídra vůči straně.....	38
3.7.4	Shrnutí.....	39
3.8	Závěr.....	39
4	OBYČAJNÍ EUDIA a nezávislé osobnosti.....	41
4.1	Vnitřní struktura.....	41
4.1.1	Přítomnost regionálních organizačních struktur ve stanovách strany.....	41
4.1.2	Shrnutí.....	42
4.2	Vnější stabilita.....	42
4.2.1	Stabilita poslaneckého klubu.....	42
4.2.2	Shrnutí.....	43
4.3	Absence pevné ideologie a programu.....	43
4.3.1	Zobrazení stranického programu OLANO do voleb 2016 na pravolevé ose.....	44
4.3.2	Zobrazení stranického programu OLANO do voleb 2020 na pravolevé ose.....	45
4.3.3	Shrnutí.....	46
4.4	Depersonalizace.....	46
4.4.1	Shrnutí.....	47
4.5	Schopnost lídra překonat vnitřní organizační šoky.....	47
4.5.1	Pravomoc rozpuštění regionálních organizačních struktur strany.....	47
4.5.2	Shrnutí.....	47
4.6	Schopnost lídra ovlivňovat členskou politiku.....	48
4.6.1	Pravomoc lídra udělovat a odjímat členství v hnutí.....	48
4.6.2	Shrnutí.....	48
4.6.3	Mediální dominance lídra vůči straně.....	48
4.6.4	Shrnutí.....	49
4.7	Závěr.....	49
5	SME RODINA.....	51
5.1	Vnitřní struktura SME RODINA.....	51
5.1.1	Existence regionální stranické struktury.....	51

5.1.2	Shrnutí.....	52
5.2	Vnější struktura	52
5.2.1	Stabilita poslaneckého klubu SME RODINA	52
5.2.2	Shrnutí.....	52
5.3	Absence pevné ideologie a programu	53
5.3.1	Zobrazení stranického programu SME RODINA do voleb 2016 na pravolevé ose.....	53
5.3.2	Zobrazení stranického programu SME RODINA do voleb 2020 na pravolevé ose.....	54
5.3.3	Shrnutí.....	55
5.4	Depersonalizace.....	56
5.4.1	Absolutní počet alternací na post předsedy strany	56
5.4.2	Shrnutí.....	56
5.5	Schopnost lídra překonat vnitřní organizační šoky	57
5.5.1	Pravomoc rozpuštění regionálních organizačních struktur strany	57
5.5.2	Shrnutí.....	57
5.6	Schopnost lídra ovlivňovat členskou politiku	57
5.6.1	Pravomoc lídra udělovat a odjímat členství ve straně.....	57
5.6.2	Shrnutí.....	58
5.6.3	Mediální dominance lídra vůči straně	58
5.6.4	Shrnutí.....	58
5.7	Závěr	59
6	Závěr.....	61
6.1	Další závěry	64
6.2	Potencionální budoucnost výzkumu	64

Úvod

Téma této diplomové práce se zabývá komparací českých a slovenských personálních stran. Téma personálních stran není v české a slovenské politologii běžné. Setkáme se studii, zabývajícími se personalizací politiky jako takovou. Politologové kladou záměr zejména na volební systémy a mediální personalizaci. Jedná se tedy poměrnou mezeru v současném výzkumu, kterou chce tato práce zaplnit. Vzhledem k přítomnosti mnoha nových českých a slovenských stran, které vykazují personalizační znaky, je to toto téma relevantní pro současnou politologickou obec.

Výběr České a Slovenské republiky není nikterak náhodný. Obě země byly ještě do roku 1992 jedna země, Československo. Práce bude sledovat vývoj personalizačních vzorců v obou zemích, aby bylo možné zjistit, zda se vzorce ve vybraných zemích liší, či zda si obě země počínají podobně. Časový rámec práce je ohraničen posledními dvěma volbami do parlamentu. Za Českou republiku budou analyzovány volby z roku 2017 a 2021. Za Slovenskou republiku pak budou analyzovány volby z let 2016 a 2020.

Předmětem výzkumu jsou zavedené relevantní politické strany, které se účastnily alespoň již zmíněných voleb, tedy jsou stále aktivní. Za Českou republiku budou analyzována hnutí ANO a SPD. Hnutí ANO, vedené podnikatelem Andrejem Babišem, je bezpochyby příklad politické personalizace. Jak ostatně dokazují studie, zabývající se archetypem personálních stran Forza Italia, Babiš je často přirovnáván k jejímu předsedovi Silviu Berlusconi, a bývá označován jako „Babisconi“ (Musella a Webb 2015). Podobně je na tom předseda SPD Tomio Okamura, jehož jméno je obsažené i v názvu strany, což je jedním z možných znaků personálních stran (Kelly 2016). Za Slovenskou republiku budou analyzována hnutí OLANO a SME RODINA. OLANO vedené mediálním podnikatelem Igorem Matovičem v mnohém připomíná hnutí ANO, zejména kvůli spojitosti s vlastním médií. Stejně tak i hnutí SME RODINA je vedena úspěšným podnikatelem Borisem Kollárem. Všechny zvolené strany jsou tedy vedeny podnikateli různého druhu a oboru.

Diplomová práce bude u zvolených hnutí zkoumat 3 oblasti. První oblastí je strukturální stabilita, která bude zkoumat vnější a vnitřní koherenci. Druhou oblastí je absence ideologie a stabilního programu a třetí postavení lídra v rámci strany. Metodologie výzkumu bude kombinovaná, a bude využívat různých forem analýzy. Cílem analýzy je zobrazit vzorce českých a slovenských personálních stran tak, aby bylo možné je vzájemně komparovat a posoudit, zda oddělený vývoj těchto zemí zapříčinil zásadní rozdíly. -

Samotná práce bude rozdělena do 3 částí: teoretické, metodologické a analytické.

V teoretické části bude v první části představena teorie personalizace politiky, a jejích různých kategorií. Jelikož jsou personální strany jednou z těchto kategorií, je podstatné představit nejprve tento aktuální politologický fenomén. V druhé části teoretické sekce bude představen dosavadní výzkum personálních stran. Z představení teorie personálních stran pak budou zvoleny teoretické předpoklady, jejichž operacionalizací se zabývá druhá část práce, metodologická. V metodologické části budou představeny operacionalizace jednotlivých indikátorů, vycházejících z reflexe teoretické literatury. Zároveň část obsahuje i zvolené hypotézy, které budou pomocí analýzy potvrzeny či vyvráceny. Poslední část práce se zabývá analýzou vybraných hnutí. Pomocí analýzy se pak vytvoří jednotlivé vzorce hnutí, které pak budou finálně zanalyzovány v závěru této práce.

1 Teoretická část práce

V této části budou představena teoretická východiska, ze kterých bude diplomová práce vycházet při analýze zvolených českých a slovenských politických stran. V následujících odstavcích budou probrána dosavadní literatura, zabývající se personalizací politických stran a jejich potencionální přínos pro analýzu československého stranického prostředí. Zároveň zde bude shrnuta geneze personálních stran jakožto nového typu klasifikace politických stran.

1.1 Personalizace politiky a její vliv na politické strany

Personalizace politiky je v současné době jedním z velkých politologických témat a je mu věnována poměrně velká výzkumná pozornost. Co vlastně je personalizace politiky, a jak ji definovat? Definice existuje celá řada. Nejvíce uznávanou je definice Lauriho Karvonena, který definuje personalizaci takto: „*Jádrem personalizace politiky je předpoklad, že individuální političtí aktéři se stávají více prominentními na úkor politických stran a kolektivních identit. Centrální koncepce označuje proces změny v čase: v čase t byla politika méně personalizovaná, než bude v čase $t+1$* “ (Karvonen 2010). Jedná se tedy o proces přenesení pozornosti na individuální jedince. Počátek personalizace je spojen zejména s rozvojem mediálních technologií, a to zejména televize. S rozvojem televize se vztah politika s voliči mnohonásobně zjednodušil, a politik tak mohl skrze televizi šířit své poselství každému jednotlivému divákovi. Televize sebou přinesla televizní politické debaty, které pouze prohloubily proces personalizace a zvýšily orientaci voličů na lídra, místo politických stran (McAllister 2007). Pozornost na lídra byla čím dále častěji sledována. Zvýšená pozornost na stranické lídry je sledována v například ve Francii, Rusku a ve Spojených státech (King 2002, Stokes 1966). Naopak se najdou země, jako Německo, kde politické strany stále dominují veřejnému prostoru a role lídra zůstává v tradičních mezích (Holtz-Bacha et al. 2014, Kaase 1994). Ve velké Británii lze trend zvýšené pozornosti na osobu lídra sledovat již od roku 1945, kdy postupně s časem roste (Langer 2007).

S širším zájmem o výzkum personalizace politiky se začal klást záběr na konceptualizaci tohoto pojmu, a potřeba jeho dalšího rozšíření. V současném diskurzu je obecně uznávané rozdělení na personalizaci behaviorální, institucionální a mediální (Balmas et al. 2014, Rahat a Sheaffer 2007, Rahat a Kenig 2018). Toto rozdělení pokrývá různé efekty, které sebou personalizace politiky nese a je nutno je sledovat a analyzovat separátně.

Behaviorální personalizace vychází z teorie behaviorismu, tedy ze teorie, kdy je záběr kladen víc na členy institucí než na ně samotné. Zkoumán je například pohled voličů na stranické lídry a kandidáty, a podle jakých vlastností se nakonec rozhodne v den voleb. Individualizace je tak brána i z pohledu voličů a jejich vlastní personalizace (Bennett 2012). Z opačného pohledu jsou pak zkoumány osobnostní charakteristiky lídra a jejich „korelace“ s očekáváním voličů (Caprara a Zimbardo 2004, Garzia 2011). Institucionální personalizace je zaměřena zejména na volební systémy a procesy s ním spojené. Analýzy zkoumají primárně možnosti voličů v daném volebním systému, zda má volič možnost měnit pořadí na kandidátních listinách, zda může hlasovat pro kandidáty z jiných kandidátních listin, počet volebních obvodů a vnitrostranické procesy výběru kandidátek (Jurek 2012, Voženílková a Šedo 2015, Voženílková a Šedo 2016, Voženílková 2018). Nejvíce studovanou částí personalizace je personalizace mediálního prostoru. Od boomu televize se mediální trh radikálně proměnil. Média se stávají jedním z primárních kanálů politické komunikace (Van Aelst et al. 2012). Politici prezentují svoje politické postoje skrze svoje různou škálu sociálních sítí, ať už na Facebooku, Instagramu nebo Twitteru (McGregor et al. 2017, Nusselder 2013). Prostor mezi kandidátem a voličem se snižuje na přímý kontakt skrze tyto sítě. Analýzy jsou prováděny jak z pohledu kandidátů a jejich způsobu komunikace, tak i z pohledu médií, které kandidáty nějakým způsobem popisují a vytváří tak jejich mediální obraz. Záběr výzkumu je kladen i na tradiční tištěná média, která nejsou úplně v režii politických kandidátů, proto je zajímavé sledovat, jak je média personalizují (Langer 2011, Žúborová 2011).

Nejedná se však o jediné rozdělení personalizace politiky. Existuje řada fenoménů, které jsou brány jako její podtypy. Důležité je rozdělení samotného fenoménu na centralizovanou a decentralizovanou personalizaci (Balmas et al. 2014), kdy v centralizovaném modelu má veškerou moc a pozornost lídr a v decentralizovaném má moc naopak skupina elit, která pochází z nižších vrstev politiky. Formou centralizované personalizace je tzv. prezidencializace politiky (Hloušek 2015, Poguntke a Webb 2005). Jedná se o stav, kdy předseda strany / lídr se na své straně stává nezávislým a má ji pod kontrolou. Tím se pak více přibližuje prezidentským režimům.

Všechny tyto složky personalizace probíhají v prostředí politického systému. Je proto logické, že ovlivňují i politické strany jako takové. S rozvojem personalizace začali vznikat strany, které využívají veškeré její aspekty k vyzdvihnutí svého lídra. Takové strany jsou nazývány personální a jejich genezi a konceptualizaci se bude věnovat následující

kapitola.

1.2 Personální strana – nový koncept do teorie politických stran?

Personální strana je poměrně novým konceptem, který stále není pevně brán jako součást kánonu o politických stranách. Jedná se přitom o fenomén, který lze v současném světě (primárně tom západním) pozorovat stále častěji. Jak poukazuje předchozí podkapitola o personalizaci politiky, můžeme sledovat trend přenosu větší pozornosti na lídra, nikoliv na abstraktní instituce, v našem případě politické strany. Nárůst charismatických lídrů sebou nese i transformaci prostředí politických stran. Cílem následující podkapitoly je popsat tyto případy, kdy má lídr stranu pouze pro sebe jako volební vehikl, který jej udržuje u moci.

Jako jednou z kolébek vzniku personálních stran je Francie. Se vznikem Páté Francouzské republiky narostla i moc v rukou jednoho člověka, prezidenta. Právě první prezident Charles de Gaulle je brán jako jeden z příkladů charismatického lídra, který měl „svou personální stranu“ Unie pro novou republiku, jejíž členové a příznivci byli nazýváni „gaullisté“ (Kostadinova a Levitt 2014). S personální autoritou a mocí pracuje i Maurice Duverger (2016) ve své nejslavnější práci. Duverger si je vědom, že základem moci je institucionalizace politické strany, skrze kterou se moc transferuje. Připouští však, že postupem času může charisma a personální moc jedince ve straně narůstat. Takto orientovanou stranu přirovnává k buržoazním stranám. Buržoazní strany jsou podle něj strany postavené z elit, kdy vedoucí funkce zastávají její významní činitelé (poslanci, šlechta) a role členů je prakticky nulová. Opakem takto orientovaných stran jsou institucionalizované strany socialistického typu (Duverger 2016). Duverger tak považuje personální stranu (tento pojem však ve svých dílech nepoužívá) jako protipól ke svému konceptu masové strany. S personalizací pracuje i Givoanni Sartori (2005), který ji popisuje jako jev spojený s frakcemi. Frakce popisuje podobně jako Duverger buržoazní strany, tedy jako zastaralé formy stranictví spojené s elitami. Sartori tento jev pozoroval zejména v Jižní Americe. Angelo Panebianco (1988) se své knize dostává k pojmu charismatické strany, jejíž definice se blíží moderním definicím personálních stran, protože již pracuje s pojmem charismatický lídr a volební vehikl. Katz a Mair (1995) si všímají procesu nárůstu masmédií, který umožňuje lídrovi strany větší a efektivnější kontakt s voliči. Voliči se pak stávají více konzumenty než aktivními aktéry. Piero Ignazi (1996) též registruje změny v pojetí tradičního stranictví. Sleduje úpadek členství v tradičních masových stranách, a naopak sleduje nárůst charismatických a populistických lídrů. Úpadek členství sebou nese i zánik členů strany jako nutný základ pro její činnost. Naopak se vytrácí organizační struktury a

vzniká vztah „strana = lídr“.

Prvním, kdo se začlenil personální strany do své klasifikace politických stran je dvojice autorů Larry Diamond a Richard Gunther (2003). Autoři ve svém textu identifikují 15 typů politických stran. Základní dělení těchto 15 typů je tzv. organizačně tenké a tlusté strany. Jedním z kategorií této typologie jsou tzv. volební strany. Primární funkce volebních stran je volební kampaň. Ty se dále dělí na strany catch-all, personalistické a programové. Lze tedy poprvé sledovat personalistické (personální) strany jako součást typologie politických stran. Autoři tento typ charakterizují jako personální vehikl pro lídra. Nemá tradiční struktury (nemá většinou žádné struktury) a absentuje stálý program a ideové ukotvení. Základem je charismatický lídr, který stranu využívá pro svoje volební a mocenské účely. Stejně (personalistická) pojmenovávají tento typ strany ve své typologii autoři Tatiana Kostadinova a Barry Levitt (2014). Charakteristika se mnoho neliší od koncepce Diamonda a Gunthera. Organizační kapacita strany je malá, a naopak identifikace s lídrem je vysoká.

První, kdo rozvíjí teorii personálních stran na více typů jsou autoři Giuliano Bobba a Antonella Seddone (2011). Strany dělí na personální a personalizované. Personální odpovídají předchozím definicím, tedy že veškerá moc je v rukou lídra, který jednak tvoří politiku, zajišťuje zdroje, ovládá veškerou komunikaci a celá kampaň je zaměřena na jeho osobu. Oproti tomu personalizovaná strana přebírá pouze část prvků, které personalizace politiky přináší a přebírá je ve více decentralizované formě. Nelze ji však označit za čistou personální stranu. Ovšem nejzásadnější studií na poli teorie personálních stran je studie Maura Caliseho (2015). Ten, stejně jako ostatní, definuje personální stranu jako volební vehikl pro charismatického lídra strany pro účely volebního vítězství a převzetí moci. Calise zároveň poukazuje na dva prvky, které jsou pro studium politických stran klíčové, a to moc a média. Na základě těchto dvou atributů určuje Calise sílu personální strany. Z jeho analýzy vyplývá, že modelovým příkladem personální strany je Forza Italia Silvia Berlusconiho. Forza Italia se stala modelovým případem pro řadu komparativních studií, ať už čistě italských (McDonnell 2013, Musella 2015, Musella 2020), nebo i mezinárodních (Kefford a McDonnell 2018). Z těchto komparativních studií vychází podobné závěry jako z předchozích studií, tedy že charismatický lídr má absolutní kontrolu nad stranou (včetně té finanční), organizační struktura strany je slabá a slouží čistě jako volební organizace pro lídra a životnost strany je spojena čistě s přítomností charismatického lídra. Nejrozsáhlejší studii o typech politických stran, ovlivněných fenoménem personalizace politiky, napsal Gideon Rahat (2022). Rahat ve své studii rozlišuje mezi typy centralizovaných a

decentralizovaných personalizovaných stran (k tématu viz. Balmas et al. 2014). Mezi centralizované řadí personální (personal) a lídrovské strany (leader). V obou případech jde o typy stran, kde lídr má významné pravomoci a kontrolu nad stranou. V případě personální strany uvádí jako autor, stejně jako předchozí studie, příklad Forza Italia. Lídrovská strana, kde je lídr méně dominantním oproti personální straně, je popisována na příkladu Ligy severu. V případě decentralizovaných stran uvádí autor kolegium (collegial), síť (network) a hnutí (movement). Příkladem je švédská sociální demokracie jako kolegium, americká Demokratická strana jako síť a nizozemské Demokraty 66 jako hnutí. V následující kapitole budou teoretické předpoklady operacionalizovány. Metodologický rámec práce bude vycházet z konceptuálních studií zmíněných v této kapitole.

1.3 Metodologická část

V následující kapitole bude představena metodologie, skrze kterou budou analyzovány zvolené politické strany a hnutí. Jak naznačuje přehled teoretické literatury, zabývající se personálními stranami, je zde několik typických znaků. Prvním znakem, na kterém v teoretickém poli panuje obecná shoda, je slabá organizační struktura strany. Personální strana má být volebním vehiklem pro charismatického lídra (Calise 2015, Gunther a Diamond 2003, Kefford a McDonnell 2018, Kostadinova a Levitt 2014, Rahat 2022). Druhým společným bodem v teoretické rovině je silné postavení charismatického lídra v rámci své strany. Toto postavení se zkoumá ze dvou rovin. První rovinou je stranická moc nad chodem strany. Charismatický lídr by měl být předsedou strany a z této pozice ovlivňovat její fungování (Calise 2015, Kefford a McDonnell 2018, Rahat 2022). Druhou rovinou je dominance v médiích. Charismatickému lídrovi má být věnována největší mediální pozornost (Bobba a Seddone 2011, Calise 2015). Třetím bodem, typickým pro strukturu personálních stran, je absence pevného programu a ideologické pozice. Personální strany v tomto teoretickém ohledu nelze stabilně identifikovat, protože ideologie a program se mění podle potřeby, povětšinou na základě výsledků společenských průzkumů či datových analýz. Dalším jevem typickým pro personální strany je jejich životnost spojená s přítomností lídra. Pokud lídr stranu opustí strana ztratí veškeré finanční a mediální postavení a postupně upadá v zapomnění (Kefford a McDonnell 2016, Kefford a McDonnell 2018, McDonnell 2013, Musella 2020). Tento jev však je pro tuto diplomovou práci nepraktické sledovat, protože všechny zvolené subjekty stále působí v aktivní politice a zasedají v parlamentu.

Kategorie „slabá organizační struktura strany“ bude analyzována pomocí dvou konceptů. Tyto koncepty jsou vnější a vnitřní struktura. Vnitřní struktura se bude zabývat politickou stranou jako takovou. Indikátorem analýzy bude existence regionální stranické struktury. Operacionalizace bude provedena obsahovou analýzou stanov strany, kde bude cílem zjistit, zda se ve stanovách nachází regionální organizační struktury. Vnější struktura se naopak zaměří mimo stranu a přejde do lavic parlamentu. Je bezpochyby nutné mít kontrolu nejen nad stranickými strukturami, ale i nad lidmi, kteří jménem strany sedí na významných politických křeslech. Indikátorem této analýzy bude stabilita poslaneckého klubu. Ta bude operacionalizována pomocí procentuální míry rezignací na členství v poslaneckém klubu dané strany. Dle teoretických předpokladů by měli být obě struktury slabé, tedy regionální organizační struktury budou absentovat a stabilita poslaneckého klubu

bude nízká.

Kategorie postavení charismatického lídra ve straně bude analyzována pomocí čtyř indikátorů. Tyto indikátory jsou depersonalizace, schopnost lídra překonat vnitřní organizační šoky, schopnost lídra ovlivňovat členskou základnu a mediální dominance lídra vůči straně. Operacionalizace depersonalizace bude absolutní počet alternací na post předsedy strany. Analýza bude prováděna v období před volbami 2016 a 2020 pro slovenské strany a 2017 a 2021 pro strany české. Pakliže proběhnul proces alternace, předpokládá se větší míra institucionalizace strany (Stauber 2020). V případě personálních stran se předpokládá nulová depersonalizace. Schopnost lídra překonat vnitřní organizační šoky bude operacionalizována pomocí obsahové analýzy stanov, kde bude cílem zjistit, zda má lídr pravomoc rozpustit regionální organizační struktury strany. Stejným způsobem bude operacionalizována schopnost lídra ovlivňovat členskou politiku. Skrze obsahovou analýzu stanov bude zjišťováno, zda má lídr pravomoc odjímat členství ve straně. Poslední indikátor, mediální dominance lídra vůči straně, bude operacionalizován skrze analýzu investic do reklamní propagace na sociální síti Facebook a počet sledujících na stejné platformě. Sledováno bude množství investic do osobních politických stránek na síti Facebook. Ze všech stran budou analyzováni poslanci a předsednictvo, které mají soukromou stránku na sociální síti Facebook, a kteří mají finanční investici do reklam větší než 0. Výjimkou jsou pouze lídři (v tomto případě i předsedové) zvolených stran, kteří budou analyzováni i v případě nulových investic. Data budou sbírána skrze report Knihovna reklam, který uchovává data o placených reklamách, a zobrazuje je ve vybraném období. V této práci bude sledováno období 1.3. - 29.5.2022. Zobrazena je celková suma všech placených reklam. Z celkové sumy, získané součtem všech investovaných částek, pak bude spočítán procentuální podíl, který byl investován do lídra. Předpoklad je, že částka bude přesahovat 50 % celé sumy. Zjištěná data budou porovnána s počtem sledujících, které analyzované stránky mají. Předpokladem je, že lídr bude dominovat v obou kategoriích.

Poslední kategorie, absence pevného programu a ideologické pozice. Operacionalizace bude provedena zobrazením stranického programu na pravolevé ose. V rámci analýzy budou vybírány programové priority, která zvolená hnutí prosazovala v posledních dvou volbách. Programové body budou následně zařazeny do kódovacích kategorií projektu Manifesto. Projekt Manifesto shromažďuje programy politických stran, které následně skrze svůj codebook zařadí do jednotlivých kategorií, odpovídajících programovým bodům. Ke každé kategorii se pak váže hodnota, která zobrazuje procentuální

zastoupení daného bodu v celém programu. Procenta u Manifesto dat se počítají z podílu dané tématiky na počet slov v celém programu (Werner et al 2021). Manifesto vychází z hlavních programů pro dané volby (vždy jeden programový dokument). V rámci této práce pak bude výsledkem analýzy 5 programových priorit, překódovaných do kategorií dat Manifesto, pro poslední dvoje volby. Analýza bude sledovat, které z programových bodů jsou pro dané hnutí největší prioritou (nejvyšší procento zastoupení v programu), a zda se během voleb tyto priority změnilo. Cílem analýzy je na základě proměny priorit určit, zda se hnutí posunulo na ideové ose doleva, doprava nebo je programově stabilní. Zároveň analýza ukáže, kolik % z celkového programu zabírá oněch 5 priorit.

Koncept	Indikátor	Operacionalizace
Vnitřní struktura	Existence regionální stranické struktury	Přítomnost regionálních organizačních struktur ve stanovách strany
Vnější struktura	Stabilita poslaneckého klubu	Procentuální míra rezignací na členství v poslaneckém klubu
Ideologicko-programová báze	Absence pevné ideologie a programu	Zobrazení stranického programu na pravolevé ose
Pozice charismatického lídra ve straně	Depersonalizace	Absolutní počet alternací na post předsedy strany
	Schopnost lídra překonat vnitřní organizační šoky	Pravomoc rozpuštění regionálních organizačních struktur strany
	Schopnost lídra ovlivňovat členskou politiku	Pravomoc lídra udělovat a odjímat členství ve straně
	Silná mediální pozice lídra	Rozdíl peněz, investovaných do reklam na sociální síti Facebook
		Počet sledujících na stránce na sociální síti Facebook

Pomocí zde představené metodologie budou pak všechny 4 zvolené strany analyzovány. Cílem analýzy je poskytnout soubor dat pro komparativní analýzu zvolených stran a také potvrdit či vyvrátit zvolené hypotézy. Hypotézy reflektují teoretické předpoklady o personálních stranách a jejich cílem je tedy potvrdit či vyvrátit tyto předpoklady v českém a slovenském prostředí.

H1: Absence přítomnosti vnitřních struktur (regionálních organizačních struktur) povede k destabilizaci vnějších struktur (poslaneckého klubu).

- Cílem této hypotézy je potvrdit či vyvrátit vztah organizační rozvinutosti strany s její stabilitou v parlamentním prostředí, konkrétně v prostředí poslaneckého klubu.

H2: Personální strany nevykazují pevné ideologické a programové báze, a proto je nelze v tomto rámci zařadit.

- Druhá hypotéza si bere za cíl vypořádat se s teoretickým předpokladem absence pevné ideové a programové struktury.

H3: Nenulový výsledek analýzy alternace na postu předsedy povede k tomu, že i ostatní indikátory pozice lídra ve straně budou mít depersonalizační charakter.

- Cílem třetí hypotézy je potvrdit či vyvrátit předpoklad, že personální strana má být personálním vehiklem pro lídra, který jí zcela ovládá a vlastní. Jak píše Kefford a McDonnell (2016), předpokladem personální strany je její životnost spojená s přítomností lídra, tedy předpoklad nulové alternace.

H4: Silná pozice lídra ve straně (na základě indikátorů schopnosti překonání vnitřních šoků a schopnosti ovlivňovat členskou politiku) má pozitivní vliv na vnější a vnitřní stabilitu strany.

- Čtvrtá hypotéza si klade za cíl otestovat, zda silné postavení lídra (v rámci

zvolených indikátorů) bude mít stabilizační účinky na vnější a vnitřní strukturu strany.

H5: Vzhledem k rozdílnému počtu volebních obvodů, kdy Česká republika jich má 14 a Slovensko 1, bude vnitřní organizační struktura vyšší u českých politických stran.

- Cílem páté hypotézy je snaha o zjištění, zda rozdílnost volebního systému vede k existenci regionálních organizačních struktur a jejich nutné stabilitě, pro účely opětovného zisku mandátu v daném volebním obvodu.

Výzkumným cílem je pomocí analýzy zobrazit vzorce zvolených personálních stran v České republice a na Slovensku, na základě, kterých lze zjišťovat, jakým způsobem se ubírají trendy personálních stran v zemích, které ještě před dvaceti lety byly jedna země, tedy Československo.

2 Akce nespokojených občanů

Se vstupem Věcí veřejných do vlády, vstoupil do českého mediálního prostoru podnikatel a druhý nejbohatší člověk, Andrej Babiš. Babiš svou kritikou vládní politiky získal poměrně velký mediální prostor. Úspěšný podnikatel, který zaměstnává 30 000 lidí, a kritizuje vládu za šikanu podnikatelů. Stěžoval si, že politici dělají všechno pro to, aby zabránili podnikatelům dělat byznys. To pravděpodobně vedlo Babiše k založení Akce nespokojených občanů, které bylo jakýmsi předskokanem před založením strany a vstupem do politiky. V rámci své mediální prezentace si Babiš primárně zakládal na své úspěšné kariéře bohatého podnikatele. Jakožto úspěšný podnikatel prý ví, jak řídit zemi, narozdíl od tradičních politiků. Hnutí se od počátku profiluje jako protikorupční hnutí s cílem podporovat podnikatele. Hlavní apel byl veden proti tradičním politikům. Naopak Babiš své lidi prezentoval jako „nepolitiky“, kteří mají profesionální zkušenost a pracují (Hloušek et al. 2020). Více jak dvě třetiny kandidátů v roce 2013 mělo jako předchozí povolání „manažer“. Babiš i přímo v kampani deklaroval, že chce stát řídit jako firmu, čemuž odpovídá i kariérní pozadí jeho kandidátů (Cirhan a Kopecký 2017). Firemnímu podtextu se nelze divit, vzhledem k povolání Andreje Babiše a jeho majetku.

Babišův holding Agrofert se stal hlavním motorem jeho politického vzestupu. Při transformaci občanského sdružení Akce nespokojených občanů na politickou stranu to byl právě Agrofert, který dal Babišovi obrovskou nad ostatními. Babiš si ze své firmy přinesl do politiky zkušené personalisty a manažery, kterým mohl důvěřovat. Hnutí samotné vzniklo v pražském centru holdingu a postupně se šířilo dál skrze holdingem najatých koordinátorů, kteří začali zakládat regionální občanské struktury. Souběžně s tím začalo hnutí postupně shánět kandidáty na kandidátní listiny. Kandidáti byli získáváni jak z řad mnoha firem holdingu, tak i z občanského sektoru. Základem se stali lidé, kteří interagovali s Babišovou Akcí nespokojených občanů. Ale manažeři a obyčejní lidé většinou nestačí na velký politický vzestup, proto Babiš začal oslovovat i slavné osobnosti, které se mu v určité míře dařilo získávat. Nejdůležitějším prvkem Babišova politického projektu se stal profesionální marketingový background. Babiš najal prestižní marketingové experty, jako Petra Topinku, Marka Prchala a Annu Matuškovou. Díky tomu se začal Andrej Babiš prezentovat i na tehdy masivně začínajících sociálních sítích, které do té doby nebyly úplně běžně používány jako základní nástroj politické komunikace. K mediální komunikaci pomohl Babišovi i nákup společnosti MAFRA, vydávající například deník Mladá fronta DNES (Kopeček 2018).

2.1 Vstup do české politiky

Babišův politický projekt byl otestován nejprve v senátních a krajských volbách. V tomto případě však hnutí pohořelo v obou volbách. V senátních pohořelo všech 7 kandidátů hnutí, a v krajských volbách nebylo hnutí schopné nikde složit kandidátku. Ukázalo se, že k volebnímu úspěchu je potřeba Andreje Babiše. Babiš původně nechtěl být ani předsedou hnutí, to chtěl přenechat nějaké významné, společností uznávané, osobnosti. Tu však nenašel a musel se role lídra chopit sám. Zároveň byl tento krok strategický, protože ve společnosti stále panovala špatná zkušenost z Věcí veřejných, kde byl formálním předsedou Radek John, ale vše z pozadí řídil Vít Bárta. A byl to přesně Vít Bárta a další členové vlády Petra Nečase, kteří posloužili Babišovi jako „politická munice“. Vláda Petra Nečase byla provázena mnoha korupcemi, což ve finále vedlo k jejímu pádu. Marketingový tým Andreje Babiše se této situace snažil maximálně využít. Hnutí ANO 2011 se transformovalo v protikorupční hnutí. Z názvu bylo vypuštěno číslo 2011, aby byl název kratší a údernější. Celá myšlenka pak byla založena na konfrontaci tradičních politiků a tradičního stranicví. Důraz byl kladen i na výraz „hnutí“, které mělo poukázat na vymezení se vůči stranám, ačkoliv není v české legislativě mezi těmito dvěma typy rozdíl (Kopeček 2018).

Pádem vlády Petra Nečase nastala ústavní krize a předčasné volby. Babišova kampaň se nesla plně v duchu kritiky korupčních praktik vlády. Dokonce se nebál označit české politické prostředí za „Palermo“. Co se týče kampaně, Andrej Babiš a jeho firmy ji zaplatili celou. ANO zároveň investovalo nejvíce peněz ze všech politických stran, a to konkrétně přes 100 milionů korun. Vše se perfektně zúročilo, a hnutí ANO skončilo na druhém místě těsně za ČSSD. ČSSD získala 20,45 %, což bylo daleko méně, než se před volbami čekalo. Oproti tomu hnutí ANO získalo ve svých prvních volbách 18,65 % (Volby.cz 2013). Vzhledem k situaci a popularitě předchozí vlády, byl proces složení vlády komplikovanější. Ve vládě nakonec zasedla ČSSD, ANO a KDU-ČSL. Andrej Babiš se stal vicepremiérem a ministrem financí. Tím začíná dlouhý příběh hnutí ANO v české politice, které je součástí již třetí parlamentní volební období. Ve zbytku kapitoly budou představeny vzorce personalizace politických stran (Hloušek et al. 2020).

2.2 Vnitřní struktura ANO

2.2.1 Existence regionální stranické struktury

Teorie personálních stran nepředpokládá pevné stranické struktury, nebo je nepředpokládá vůbec. V České republice se však potvrzuje, že bez stabilních stranických

struktur, se parlamentní (nebo jakákoliv) politika provozuje z dlouhodobého hlediska špatně. Andrej Babiš a jeho tým se o tom mohli přesvědčit v případě Věcí veřejných (Hloušek 2018) a Úsvitu přímé demokracie (Svačinová 2018). Věci veřejné žádnou strukturu neměly, a proto pro ně bylo obtížné přežít vnitrostranickou krizi. Stejně tak platí pro Úsvit, který se pod odchodem svého zakladatele stal zcela marginální stranou.

Hnutí ANO, poučeno těmito skutečnostmi, začalo již v počátcích své existence tvořit regionální stranické struktury. Najatí personalisté začali v jednotlivých krajích tvořit krajské struktury, které se postupně měli rozšiřovat v menší celky. ANO tento krok učinilo také z důvodu vyplnění kandidátních listin do voleb 2013. Jak ukazují stanovy hnutí ANO (Stanovy hnutí ANO 2021), regionální organizační jsou přítomny. Struktury kopírují tradiční rozložení, tedy se dělí na krajské, oblastní a místní. Pro všechny tyto typy existuje stejná vedoucí struktura. Krajská organizace pak zastřešuje činnost ostatních menších organizací.

2.2.2 Shrnutí

Minulost personálních stran zřejmě zanechala v České politice výrazné stopy. Oproti předpokladům personálních stran má hnutí ANO silně vybudovanou vnitřní infrastrukturu. Částečně to potvrzuje stanovenou hypotézu o nutnosti vybudování regionální organizační struktury, vzhledem k poměrnému volebnímu systému o 14 volebních obvodech. V případě ANO se teoretický předpoklad nepotvrzuje.

2.3 Vnější struktura

2.3.1 Stabilita poslaneckého klubu

Mít vnitřní infrastrukturu je bezpochyby důležité pro získání parlamentního zastoupení. Neméně důležitá je i stabilita onoho parlamentního zastoupení, aby se poslanecký klub nerozpadl, což je často příčinou krátké životnosti dané politické formace. Andrej Babiš si byl bezpochyby vědom, že tento moment může nastat. Příkladem mu opět mohou být Věci veřejné a Úsvit přímé demokracie, protože obě formaci zažili odchod části poslanců, kteří pak založili uvnitř parlamentu novou formaci. Ve volebním období 2013–2017 byl poslanecký klub hnutí ANO poměrně stabilní. V tomto období opustila klub pouze poslankyně Kristýna Zeliňková (PSP 2017). Důvodem jejího odchodu byla snaha hnutí o koncentraci moci do rukou jejího předsedy a korupční kauzy spojené též s předsedou (iDNES.cz 2016).

V období 2017-2021, ve kterém (nebo podobném) jsou analyzovány i zbylá hnutí, bylo Babišovo hnutí ještě stabilnější než v tom předchozím. Ze 78 mandátů neztratilo hnutí ani jeden, což opět nepotvrzuje předpoklad personálních stran.

Tabulka č. 1 – stabilita poslaneckého klubu ANO v letech 2017-2021

Strana	Počet zvolených poslanců ve volbách	Počet poslanců, kteří opustili poslanecký klub	Procentuální míra rezignací na členství v poslaneckém klubu
ANO	78	0	0 %

(Zdroj: psp.cz)

2.3.2 Shrnutí

Provedená analýza ukázala, že podobně jako u vnitřní stability, je i v té vnější hnutí ANO velmi stabilní. Ve zkoumaném období neztratilo hnutí ani jednoho člena poslaneckého klubu, což je poměrně kuriozní výsledek, vzhledem k tomu, že ANO v té době bylo stranou v menšinové vládě. Jedná se tedy již o druhý indikátor, ve kterém hnutí ANO zcela vyvrací teoretické předpoklady o personálních stranách.

2.4 Absence pevné ideologie a programu

Na svém počátku hnutí ANO nemělo ideologii zcela žádnou. Hlavním programem bylo to, co říkal Andrej Babiš. Program ani z počátku nebyl potřeba. Základem se stala úspěšná kariéra Andreje Babiše. Babiš se prezentoval jako úspěšný podnikatel, který ví jak vydělat peníze, a jak řídit firmy, aby byly efektivní. Ve chvíli, kdy Babišovo hnutí pomalu vstupovalo do volebního klání, bylo zapotřebí vytvořit určitou programovou a ideologickou bázi. V tuto chvíli se z ANO pomalu stává protikorupční hnutí. Hlavní důraz je kladen na antagonismus mezi tradičními politiky a ním, Babišem. Z tohoto důvodu není ANO klasická strana, ale hnutí, ačkoliv v tom není ze zákonného hlediska žádný rozdíl (Kopeček 2018).

V programu ANO se tedy objevuje silný apel proti tradičním politikům, kteří podle Babiše jenom kecají a nemakají (Hloušek et al. 2020). „Politici“ jsou na Babišových reklamách vyobrazováni v černém obleku, bílou košilí a oranžovou kravatou, což poměrně připomíná politiky ČSSD, která měla v té době nejsilnější preference. Nebojí se ani pravidelně používat slova jako „lid“ a „lidi“ (Canovan 2004), což je typický znak pro populistickou rétoriku. Cílem následující kapitoly je zjištění, jak se měnili Babišovy programové priority, a jak je lze zařadit na pravolevé ose.

2.4.1 Zobrazení stranického programu ANO do voleb 2017 na pravolevé ose

Program hnutí ANO pro rok 2017 odpovídal původním narativům z roku 2013. Hnutí se stále ohrazuje proti tradičním politikům, kteří okrádají občany, a ohrožují efektivitu státu.

Populistický apel na „lid“ je stále jedním z hlavních znaků.

- 1) Na prvním místě programu ANO byla bezpečnost. Bezpečnost myšlena zejména jako ochrana proti uprchlické krizi, která v té době byla stále jedním z hlavních společenských témat. Této programové tezi nejlépe odpovídá kategorie „Immigration: Negative“.
- 2) Druhým bodem programu je efektivní a hospodárny stát. Toto téma reflektuje hnutí ANO již od svého počátku, zejména pak v kritice tradičního politického establishmentu. Programový bod bude klasifikován jako „Governmental and Administrative Efficiency“.
- 3) Třetí bod pojednává o rozsáhlých investicích do České republiky. Investice jsou myšleny ve smyslu infrastruktury a rozvoje pracovního trhu. Zejména se mluví o silnicích a výrobních objektech. Této části programu je nejbližší kategorie „Economic Growth: Positive“.
- 4) Čtvrtý bod v sobě nese apel na „lidi“, a nese název „investice do našich lidí“. ANO apeluje na pomoc českým občanům, ať už z hlediska sociální podpory, rozšíření zdravotnické péče, či rozšíření školních zařízení. Tento bod celkově zapadá do kategorie „Welfare State Expansion“.
- 5) Posledním zkoumaným bodem je spravedlnost. Spravedlnost ve smyslu rovnosti před soudem. Důraz je opět kladen na tradiční politiky, kteří jsou prý beztrestní. Tezi nejlépe odpovídá kategorie „Law and Order: Positive“.

Tabulka č. 2 – programová a ideologická pozice ANO 2017

Programové teze překódované do dat Manifesto	Bodové hodnocení dle klasifikace Manifesto
Immigration: Negative	0,692
Governmental and Administrative Efficiency	16,003
Economic Growth: Positive	0,952
Welfare State Expansion	9,343
Law and Order: Positive	3,287
Procentuální zastoupení zvolených programových bodů v celém programu	20,934 %

(Zdroj: ANO 2017, Volkens et al. 2021)

Jak je zřejmé z tabulky č. 2, z programových priorit hnutí ANO je tou nejpodstatnější „Governmental and Administrative Efficiency“, která je obsažena v 16 % programu pro rok 2017. Apel zapadá do narativu antikorupčního hnutí, které bojuje proti rozkrádání státu tradičními politiky. Z programových priorit hnutí ANO lze soudit, že ideologický směr je spíše levicový, avšak hlavní apel je protikorupční. Pevný ideologický směr nelze z provedené analýzy vysledovat.

2.4.2 Zobrazení stranického programu ANO do voleb 2021 na pravolevé ose

Program pro rok 2021 se liší od programu pro rok 2017. Důvodem bude fakt, že hnutí ANO bylo 4 roky ve vládě, a Andrej Babiš byl její premiér. Zemi zároveň začala sužovat koronavirová krize, která sebou nesla i ekonomické konsekvence kroky.

- 1) První bod programu je opět protiuprchlíkový apel. Hnutí ANO i nadále těžší z problematiky migrační krize, a stále je to nejvyšší programová priorita. Bod bude klasifikován stejně, tedy „Immigration: Negative“.
- 2) Na druhý bod se přesunuly investice do infrastruktury a rozvoje pracovního trhu. Pod názvem „naše lidi nedáme“, představuje hnutí ANO pomoc českým občanům v udržení práce. Bod bude klasifikován jako „Economic Growth“.
- 3) Ze čtvrtého na třetí místo se přesunuly sociální a zdravotní podpory pro občany. Zvýšená důležitost tohoto bodu zřejmě souvisí s koronavirovou krizí, protože hnutí ANO apeluje zejména na rozšíření dostupnosti zdravotních služeb pro občany. Programovému bodu nejlépe odpovídá kategorie „Welfare State Expansion“.
- 4) Čtvrtý bod je novinkou v hlavních prioritách hnutí ANO. Hnutí se začalo zaměřovat na ochranu životního prostředí. Apel je veden na celkovou ochranu přírody a vodních toků, aby nebylo nutné zavádět tzv. „green deal“, a zakazovat spalovací motory. Bod bude klasifikován jako „Environmental Protection“.
- 5) Poslední bod pravděpodobně též reaguje na koronavirovou krizi. Babišovo hnutí apeluje na investice do průmyslu, aby nezkrachoval, a lidé tak nepřišli o práci. Bodu nejlépe odpovídá kategorie „Technology and Infrastructure: Positive“.

Tabulka č. 3 – programová a ideologická pozice ANO 2021

Programové teze překódované do dat Manifesto	Bodové hodnocení dle klasifikace Manifesto
Immigration: Negative	0,692
Economic Growth: Positive	0,952
Welfare State Expansion	9,343
Enviromental Protection	2,076
Technology and Infrastucure: Positive	11,505
Procentuální zastoupení zvolených programových bodů v celém programu	24,568 %

(Zdroj: ANO 2021, Volkens et al. 2021)

Z tabulky č. 3 je zřejmé, že se hlavní priority hnutí ANO změnilly. Zcela vymizel narativ protikorupčního hnutí a averze vůči tradičním politikům. Naopak populistický narativ o „lidu“ se v programu objevuje. Obrat bude pravděpodobně zapříčiněn vládním angažmá hnutí ANO, čímž se sami stali politiky. Naopak se hnutí přizpůsobilo koronavirové krizi, a zaměřuje se zejména podporu českých firem, a aby lidé nepřišli o práci. Tato programová teze zabírá zhruba 11,5 % z celého programu. Lze sledovat posun z antikorupčního hnutí směrem doleva.

2.4.3 Shrnutí

Provedená analýza ukazuje, že hnutí ANO pevnou ideologii ani program nemá. Program je spíše jakousi reakcí na společenskou poptávku, což zřetelně ukazuje zmizení protikorupční a anti-establishment apelu, který byl nejsilnější v programu 2017. Vládní hnutí se muselo v programu pro rok 2021 vypořádat s koronavirovou krizí proto je zde vidět zřetelný posun doleva, okořenění populistickým narativem o „lidu“. Závěrem tedy je, že hnutí reakční hnutí, které svůj program staví na poptávce občanů, a mezi lety 2017–2021 se posunulo do levého spektra.

2.5 Depersonalizace

2.5.1 Absolutní počet alternací na post předsedy strany

V následující podkapitole bude zkoumán depersonalizační proces v hnutí ANO. Analyzovány budou jednotlivé sjezdy, kde se volil předseda hnutí. Teoretický předpoklad personalizace předpokládá, že výsledek alternace vedení bude nulový, protože strana je personálním vehiklem pro lídra. Naopak proces depersonalizace by vedl k větší míře

institucionalizace strany, a tedy menší personalizaci ze strany lídra (Stauber 2020). Hnutí ANO oproti jiným zkoumaným stranám (SME RODINA, SPD) nemá ve svém názvu jméno svého lídra zakladatele, avšak i tak je se svým lídrem pevně spjata, jak ukazuje například billboardová kampaň hnutí, kde na všech je předseda Babiš a nějaký další kandidát (Hloušek et al. 2020). Jak ostatně vypovídá i historický proces založení hnutí (viz výše), alfou a omegou je Andrej Babiš a vše je spjata s jeho jménem, ať už se jedná o finanční náklady na kampaň, mediální prostor nebo organizační zázemí. Lze si tedy předpokládat, že životnost hnutí bude pevně spjata s osobou svého lídra.

Hnutí ANO mělo od svého vzniku 6 sněmů, kde se volilo předsednictvo. Ve všech případech byl na post předsedy pouze jediný kandidát, Andrej Babiš. I zbytek předsednictva se se mění pouze minimálně. Výjimkou je druhý sjezd roku 2013. Na tomto sjezdu se do předsednictva nedostal nikdo z Babišových preferovaných lidí. Předsednictvo však nevydrželo dlouho, a po několika týdnech se rozpadlo. Důvodem byla údajná neschopnost prosadit jakékoliv změny na úkor lídra hnutí. Předsednictvo nebylo dovoleno (Kopeček 2018). Každý další sjezd už měl hladký průběh, jako měl sjezd první. Pravidelně v předsednictvu zasedá například Richard Brabec, Jaroslava Pokorná Jermanová nebo Radek Vondráček. Sjezd 2013 však ukazuje, že i přes viditelný neformální vliv lídra na hnutí (de facto vlastnictví) může být narušen nečekaně zvoleným předsednictvem. Včasný zásah stabilizoval moc opět v Babišových rukou.

Tabulka č. 4 – Absolutní počet alternací na post předsedy strany

Strana	Počet alternací před volbami 2017	Počet alternací před volbami 2021
ANO	0	0

(Zdroj: vlastní zpracování)

2.5.2 Shrnutí

Depersonalizace u hnutí ANO zatím neprobíhá. Babišova pozice je silná, a to z mnoha pohledů. Babiš a jeho firmy jsou hlavním mecenášem hnutí, a zajišťují expertní, personální a organizační stránku věci. Babišův podnikatelský model nápadně připomíná případ Forza Italia Silvia Berlusconiho, který též využil své podnikatelské struktury pro svůj vstup do politiky. Osud ANO bez Babiše by pravděpodobně byl naprostý konec, proto nelze předpokládat nějaký výrazný posun k procesu depersonalizace. Výjimkou může být případ, kdyby se Andrej Babiš stal prezidentem, to už by se určité formální předání moci nad stranou dalo očekávat.

2.6 Schopnost lídra překonat vnitřní organizační šoky

2.6.1 Pravomoc rozpuštění regionálních organizačních struktur strany

Co se týče pravomoci rozpuštění organizačních struktur, předseda hnutí nemá přímou možnost je rozpouštět. Rozpouštět je lze skrze předsednictvo hnutí. Dále pak mohou krajské organizace rozpouštět oblastní a místní organizace, a oblastní mohou rozpouštět místní (Stanovy hnutí ANO 2021). V historii hnutí ANO se setkáme s několika historickými příklady rozpuštění, které budou popsány v následujících řádcích. Prvním případem byla hodonínská buňka. V Hodoníně, kde hnutí ANO vyhrálo v roce 2014 komunální volby, vypukl spor přímo v zastupitelském klubu. Byla zde snaha části klubu zbavit se starostky, a nahradit ji zástupcem svého křídla. Vše vedlo k polarizaci místní buňky, která byla posléze rozpuštěna předsednictvem hnutí (iDNES 2015). Druhý příklad se objevil ve dvou organizacích Libereckého kraje. Zde byly na popud poslankyně Jany Pastuchové zrušeny liberecká a frýdlantská organizace. Důvodem pro zrušení prý bylo neustále porušování stanov hnutí. Celá situace je zajímavá tím, že v Liberci bylo hnutí ANO v radě města, a dokonce mělo i primátora. Buňky byly zrušeny z moci předsednictva (Deník 2016). Dalším případem je zrušení buňky na Praze 7 a na Kladně. Na Praze 7 byla buňka zrušena kvůli špatným volebním výsledkům a nízké aktivitě. Na Kladně byla naopak buňka zrušena kvůli nekontrolovatelnému přijímání členů, kdy se do organizace dostal prakticky každý. I v tomto případě byly buňky zrušeny předsednictvem (Aktuálně 2019.). Posledním, a zároveň nejzávažnějším zrušením, bylo rozpuštění celé brněnské oblastní organizace, a to kvůli rozsáhlým korupčním aférám, dnes známým jako kauza Stoka. I v tomto případě bylo exekutorem zrušení předsednictvo (iDNES 2020).

Tabulka č. 5 – Přehled rušení regionálních organizačních struktur u ANO

Místo	Typ organizace	Datum zrušení	Vykonavatel
Hodonín	Místní organizace	Prosinec 2015	Předsednictvo
Liberec	Místní organizace	Prosinec 2016	Předsednictvo
Frýdlant	Místní organizace	Prosinec 2016	Předsednictvo
Praha 7	Místní organizace	Září 2019	Předsednictvo
Kladno	Místní organizace	Září 2019	Předsednictvo
Brno	Oblastní organizace	Červen 2020	Předsednictvo

(Zdroj: Vlastní zpracování)

2.6.2 Shrnutí

Na základě provedené analýzy je zřejmé, že lídr sám o sobě (z hlediska stanov)

nemůže rozpouštět regionální organizační struktury. Avšak jak ukázala analýza depersonalizace, předsednictvo hnutí je vždy v režii Andreje Babiše. Pokud ne, nevydrží předsednictvo moc dlouho ve svých pozicích, avšak přímou pravomoc Babiš nemá. Ve všech případech byly regionální organizační struktury zrušeny předsednictvem. Lze tedy alespoň přiznat hnutí status centrálně řízené organizace. Je velmi pravděpodobné, že z hlediska neformálního vlivu bude o všech těchto věcech rozhodovat Andrej Babiš, avšak formálně tak činit nemůže.

2.7 Schopnost lídra ovlivňovat členskou politiku

2.7.1 Pravomoc lídra udělovat a odjímat členství ve straně

Udržovat stabilní členskou základnu je jedním z důležitých atributů politických stran. Jak ukazuje minulá podkapitola, u hnutí ANO se rozpuštění regionálních struktur děje pravidelně každý rok. Co se však stane se členy, kteří jsou součástí dané struktury? Členům zrušené buňky členství zůstává, avšak mají prakticky nulovou možnost nadále v hnutí pracovat, protože jejich status je na úrovni nezařazených poslanců. Členství samo o sobě je v rukou předsednictva. To může rozhodnout o přijetí nebo vyloučení daného člena. Předseda hnutí má dozajista nad tímto aktem kontrolu, avšak nejedná se o přímou pravomoc, která by předsedu opravňovala k tomuto aktu (Stanovy hnutí ANO 2021). Avšak pokud je zrušení regionálních struktur vede ke členskému „vzduchoprázdnu“ a člen nemůže prakticky nic dělat. Buňka se pak nadále restartuje a členové do ní mohou a nemusí být přijati. Jedná se o poměrně efektivní nástroj udržování stability regionálních organizačních struktur.

2.7.2 Shrnutí

Dle stanov nemá předseda pravomoc samovolně rozpouštět regionální organizační struktury. U hnutí však existuje předpoklad, že tuto pravomoc bude mít předseda (Babiš) neformálně, jak ostatně ukazuje případ druhého sjezdu, kde se volilo předsednictvo. Zároveň se ukazuje jako zajímavý nástroj možnost rozpouštění regionálních organizačních struktur. Bez regionální příslušnosti nemá běžný člen hnutí ANO možnost se jakkoliv zapojit.

2.7.3 Mediální dominance lídra vůči straně

V poslední části analýzy hnutí ANO se zaměříme na mediální postavení lídra vůči straníkům na sociální síti Facebook. Zkoumáno bylo 17 účtů poslanců, předsednictva a hlavní stránka hnutí. Jak ukazuje tabulka č. 6, hnutí ANO do Facebooku investuje nemálo peněz.

Tabulka č. 6 – Postavení lídra vůči svým spolustraníkům na sociální síti Facebook

Jméno	Vynaložená částka (kč) v období 1.3. - 29.5.2022¹	Počet sledujících na osobní stránce sociální sítě Facebook k 25.7.2022
Andrej Babiš	690000	246 164
Alena Schillerová	163000	61 991
Patrik Nacher	15400	7435
Lubomír Brož	5800	832
Berenika Peštová	5800	3521
Martin Kolovratník	4490	4671
Marek Novák	2050	4538
Petr Vrána	1070	614
Ondřej Babka	750	1220
David Štolpa	700	1044
Lenka Knechtová	700	49
Karel Havlíček	500	12 212
Pavel Růžička	500	901
Jana Berkovcová	500	649
Lubomír Wenzl	500	457
Martin Kukla	450	2106
Lenka Dražilová	1	567

(Zdroj: report Knihovny reklam, Facebook, vlastní zpracování)

2.7.4 Shrnutí

Analýza reklamních investic a počet sledujících na sociální síti Facebook potvrzuje teoretický předpoklad o mediálním postavení lídra v rámci strany. Lídr strany, Andrej Babiš, má přesvědčivě nejvíce investovaných peněz do svých facebookových postů a reklam. Částka vysoce převyšuje investované peníze ostatních zvolených subjektů. Na druhém místě za Babišem je předsedkyně poslaneckého klubu a bývalá ministryně financí, Alena Schillerová. Částka investovaná do Aleny Schillerové je taky poměrně vysoká, a přesahuje zbylé částky. I v počtu sledujících je Andrej Babiš jasně dominujícím, a vysoce převyšuje

¹ Zvolené období může částky zkreslovat, protože v České republice již probíhá prezidentská kampaň

ostatní zkoumané subjekty.

2.8 Závěr

Hnutí ANO bezpochyby splňuje určité teoretické předpoklady pro personální strany, ne však všechny. Co se týče vnitřní stability hnutí, stranické struktury jsou ve stanovách přítomny. Babiš poučen osudem Úsvitu a Věcí veřejných, nechal zakládat regionální stranické struktury již od počátku svého hnutí. Tyto struktury se zdají být stabilní, a hnutí záleží na tom, aby byli stabilní i nadále. Co se týče vnější stability, u hnutí ANO se opět neprojevuje tendence personálních stran. V současném výzkumu personalizace se naopak ukazuje, že se personální strany postupně destabilizují, a jejich poslanci z nich odchází, a zakládají nové strany a frakce uvnitř parlamentu (Musella 2020). Naopak hnutí ANO vykazuje nulovou vnější destabilizaci. Ve sledovaném období neopustil poslanecký klub hnutí ANO žádný poslanec.

Co se týče programové a ideologické pozice hnutí, zde se teoretický předpoklad potvrzuje. ANO nevykazuje žádnou pevnou programovou linku, na základě které by jej šlo zařadit k nějakému ideologickému typu. Naopak hnutí působí jako programově nekonzistentní catch-all hnutí, které svým programem pouze reaguje na společenskou poptávku a aktuální krizi. Mezi lety 2017–2021 lze sledovat určitý posun do levého spektra, a to nejspíše kvůli již zmíněné koronavirové krizi, která sebou nese i krizi ekonomickou.

Hodnotit postavení lídra ve straně je v rámci provedené analýzy náročné. V případech členství a rozpouštění nemá Andrej Babiš přímou pravomoc ani v jedné z těchto kategorií. Lze však předpokládat, že tuto pravomoc bude mít neformálně. Jak ukazuje příklad druhého sjezdu (viz výše), v předsednictvu sedí lidé, které si Andrej Babiš vybere a jsou mu věrní. Ohledně depersonalizace je výsledek analýzy poměrně jasný. Andrej Babiš jako hlavní sponzor má neotřesitelnou pozici. Kdyby Andrej Babiš nebyl předsedou hnutí (leader owner), tak by hnutí s největší pravděpodobností zaniklo. Mediální postavení Andreje Babiše se z provedené analýzy ukázalo jako velmi silné. Babiš mnohonásobně převyšuje všechny ostatní členy hnutí, a je mu věnován největší finanční prostor, pro reklamní propagaci na sociální síti Facebook. Zde personalizační tendence lídra v médiích potvrzují. Celkově je hnutí ANO velmi stabilní politickou stranou s jasným lídrem. Oproti teoretickému předpokladu je zde rozdíl ve stabilitě organizačních struktur, která je u ANO vysoká.

3 Svoboda a přímá demokracie

3.1 Okamurův první projekt – Úsvit přímé demokracie

Dříve, než bude představena historie a kontext vzniku hnutí SPD, je vhodné se pozastavit nad prvním politickým projektem Tomia Okamury. Úsvit přímé demokracie založil Okamura ještě jako senátor. Již tehdy byl Okamura známým člověkem, a to zejména kvůli své podnikatelské kariéře. Celá koncepce hnutí Úsvit je krom Okamury spojena také s ekonomem Pavlem Kohoutem, jehož kniha *Úsvit* posloužila Okamurovi jako jakýsi manifest, na základě, kterého vybudoval své anti-establishment hnutí (Hloušek et al. 2020). Úsvit byl, stejně jako později bude SPD, pevně spjat s osobou svého předsedy. Jak píše Daniel Šárovec (Šárovec 2018) jméno Tomia Okamury se zpočátku (cca 11 měsíců) objevilo v názvu hnutí, který tak zněl Úsvit přímé demokracie Tomia Okamury. Šárovec krok shrnuje jako úspěšný marketingový promotérský tah.

Hnutí postrádalo jakoukoliv výraznější vnitřní strukturu po celou dobu své existence a nápadně připomíná strukturu hnutí OLANO (dále viz kapitola Organizační struktura hnutí OLANO). Samotné hnutí mělo v době svého vzniku pouhých devět členů (tento počet se už nikdy nezvýšil). Slabost struktury ukázaly předčasné volby roku 2013, ve kterých hnutí kandidovalo. Vzhledem k nízkému počtu členů bylo zapotřebí poskládat kandidátku i z mimostranických osobností. Na kandidátce Úsvitu tak kandidovali politici ze stran jako Věci veřejné, Moravané, Balbínova poetická strana, ČSSD nebo KSČM. Jedná se tedy o kandidáty ze širokého politického i ideologického spektra (Svačinová 2018).

Úsvit je jako hnutí často přirovnáván k nizozemské Straně svobody, kterou vede Geert Wilders, a to zejména z důvodu absence členské základy. Strana svobody je v tomto ohledu modelovým extrémem, protože má pouze dva členy, což je minimum vyžadované nizozemskou ústavou pro založení politické strany. Nízký počet členů má své výhody i nevýhody. Jak píše Oscar Mazzoleni a Gerrit Voerman (2016), „memberless parties“ mají předpoklad silného leadershipu svého předsedy. Naopak absence členů zhoršuje stabilitu budoucí poslancecké formace. Mazzoleniho a Voermanův předpoklad se v případě Úsvitu potvrzuje v obou svých extrémech. Hnutí se v průběhu volebního období víceméně rozpadlo. Přesuny stranických peněz a změna programové orientace se setkala s odporem většinové části Úsvitu. Problémy Úsvitu vedly až k vyloučení Tomia Okamury a Radima Fialy z poslanceckého klubu. To následně opustili Úsvit a začali se zakládáním nové strany (Hloušek et al. 2020).

Po neúspěchu s Úsvitem bylo potřeba poučit se z chyb minulosti a založit nové hnutí s novou programovou koncepcí. Základem nové strategie bylo obklopit se loajálními lidmi, kteří Okamuru (a Fialu) nezahlavili v hnutí Úsvit. Nové hnutí zaregistrovali Tomio Okamura, Radim Fiala a Jaroslav Staník. Ačkoliv název hnutí indikuje příklon k přímé demokracii, hlavní náplní programu SPD se stala úplně jiná témata. Svačinová (2018) si všímá, že se SPD se začala orientovat více euroskepticky, a to jak programově, tak v rámci orientace na evropské stranické spojení. Vzorem se pro SPD se stala francouzská Národní fronta, rakouská Svobodomyšlná strana nebo holandská Strana svobody. Společně s euroskeptickou tematikou se hlavním programovým bodem SPD stal boj proti nelegální migraci a islámu, podobně jako zmíněné inspirační strany ze západní Evropy.

Stejně jako u Úsvitu i u SPD bylo jméno Tomia Okamury vepsáno do názvu strany. Další změnou je tvorba regionální struktury, a tedy i očekávaný nárůst členské základny. SPD se tak posouvá z bezečlenné strany k modelu strany se základní regionální strukturou. Podstatnou změnou je důkladnější výběr členů a blízkých spolupracovníků. Oproti Úsvitu je zde viditelná snaha o stabilnější poslancecké a stranické prostředí (Svačinová 2018).

3.2 Vnitřní struktura SPD

3.2.1 Existence regionální stranické struktury

Hnutí SPD má oproti svému předchůdci Úsvitu poměrně rozvinutou organizační strukturu. Jedná se o slib, který dal Okamura při vzniku SPD svým příznivcům a voličům (Svačinová 2018). Ve stanovách SPD jsou rozlišeny 3 stupně regionální struktury. První a nejmenší organizační jednotkou je tzv. místní klub, který musí mít minimálně 3 členy, aby vznikl. Další podmínkou nutnou pro vznik místního klubu je existence tzv. oblastního klubu, který je o úroveň výše. Podmínkou pro jeho vznik je 15 zakládajících členů. Nejvyšším regionálním uskupením hnutí SPD je tzv. regionální klub, kde je stejně jako u oblastního klubu potřeba minimálně 15 členů pro založení a fungování. Naším cílem je se v další části práce zaměřit se na již zmíněnou autonomii daných regionálních jednotek vůči předsednictvu (SPD 2021).

V ohledu řídicích orgánů jsou stanovy hnutí SPD ve všech případech organizačních jednotek stejné. V rámci (jakéhokoli) klubu je základem všeho fungování konference. Konference volí předsednictvo, které se skládá z předsedy a dvou místopředsedů. Mandát předsednictva je tříletý. Zvolené vedení musí být dále schváleno předsednictvem SPD. Vedení může být dále odvoláno, pokud neplní řádně své povinnosti. Proces dále není nijak specifikován, takže lze očekávat volnou interpretaci tohoto bodu.

3.2.2 Shrnutí

Oproti předpokladu absence vnitřních struktur, jak je u personálních stran z hlediska současných studií běžným prvkem, má SPD rozvinutou organizační strukturu. Avšak vzhledem k postavení předsedy a předsednictva a jeho pravomocí mimo konání celostátní konference, lze považovat jednotlivé struktury spíše jako organizace šířící zprávy a informace o hnutí a organizace volebních kampaní. Oproti teoretickým předpokladům se nejedná o jednorázové regionální volební organizace, ale je zde viditelná snaha o vybudování stabilnější organizační sítě pro volební účely. Vzhledem k počtu voleb, konajících se v České republice je tato snaha logická. Zároveň zde bude patrně vliv volebního systému 14 volebních celků, což oproti slovenskému volebnímu systému vyžaduje více rozvinutou organizační strukturu než u slovenských personálních stran.

3.3 Vnější struktura

3.3.1 Stabilita poslaneckého klubu

Při zkoumání personálních stran je nutné do záběru zahrnout i vnitřní stabilitu daných stran. Tato vnitřní stabilita má mnoho dimenzí. Můžeme zkoumat stabilitu jednotlivých místních nebo krajských sdružení, či se zaměřit na stabilitu jednotlivých politických klubů v různých rovinách politické úrovně. V této podkapitole se zaměříme na druhou rovinu stability, tedy tu politickou. Ostatně primárním cílem většiny personálních stran je získat politické zastoupení v nejvyšších patrech politiky. Z tohoto důvodu se nabízí zkoumat stabilitu politických klubů právě na nejvyšší úrovni, protože pokud právě tam se ukáže větší míra vnitřního štěpení a nestability, může to vézt k vnitřnímu rozpadu celé strany, jako tomu bylo například u hnutí Úsvit. Významnou roli zde hrají také volební systém, který politické aktéry nutí k tvorbě kandidátních listin ve všech volebních obvodech (v českém případě krajích), což může mít oboustranný efekt. Jednak skrze kroužkování může být rozbita lídrova představa o ideálním poslaneckém klubu, a naopak snaha daného poslance o znovuzvolení je pevně v rukou předsedy. Oba tyto efekty můžeme pozorovat u sledované SPD během posledních dvou volebních období.

SPD ve volbách 2017 získala 22 poslaneckých mandátů (Volby.cz 2017), což byl velký úspěch oproti 17 poslancům Úsvitu (Volby.cz, 2013), který v roce 2013 získal. Výsledku však předcházelo několik mediálních kauz, které donutily SPD k organizační defenzivě. Příkladem může být nešťastné mediální vystoupení Miroslava Roznera (Echo 24, 2017). To vedlo k jakémusi vnitřnímu klubovému informačnímu embargu, aby se podobná situace neopakovala.

První významnou známkou nestability byla kauza ohledně Lubomíra Volného. Lubomír Volný byl dlouhodobě mediálně kritizován, a to z několika různých směrů. Jednak byl Volný kritizován za údajný obchod s chudobou, kterého se měl dopouštět pronájmem nevyhovujících bytových prostor sociálně slabým za cenu vysoce překračující cenu tržní (IDNES, 2018). Volný byl dále kritizován za své autoritářské chování v rámci moravskoslezské krajské buňky, kde prosazoval pouze loajální spolupracovníky, nebo dokonce blízké rodinné příslušníky. Po celou dobu byl Lubomír Volný kryt vedením SPD, což dává smysl, vzhledem k tomu že moravskoslezská buňka byla ve volbách 2017 nejúspěšnější. Vše změnilo ve chvíli, kdy Volný oznámil svou kandidaturu na post předsedy SPD. V tu chvíli se stal Volný personou non grata a nedlouho poté SPD opustila celá moravskoslezská poslanecká skupina² (IROZHLAS, 2019). Odštěpená formace se pak sjednotila pod názvem Jednotní – alternativa pro patrioty a později se přidala k volebnímu uskupení Volný blok, jehož byl Lubomír Volný celostátním lídrem. Vznik Volného bloku měl pro SPD jisté negativní důsledky, který bylo nutno operativně řešit. Jelikož se Volný rozhodl ve volbách 2021 kandidovat v Moravskoslezském kraji, kandidoval zde i předseda SPD Tomio Okamura, aby „negoval“ potencionální úspěch Volného bloku v tomto kraji (IDNES, 2021). Volný blok celostátně pohořel a nedosáhl ani na volební příspěvek. Tuto poslaneckou krizi se tedy Tomiu Okamurovi podařilo vyřešit a hnutí stabilizovat.

Další rána přišla v červeni roku 2020. Hnutí SPD lídryně Ústeckého kraje Tereza Hyťhová, která svůj odchod vysvětlovala poznáním pravého podnikatelského úmyslu celého hnutí SPD. Hyťhová se pak roku 2021 přidala do konkurenčního hnutí Trikolora, které vzniklo podobně jako Jednotní odštěpením části poslanců³ (IDNES, 2020). Pro SPD tak nastala tak další regionální krize. Ta se vyřešila vzápětí, když v září roku 2020 vstoupil do SPD poslanec za ČSSD Jaroslav Foldyna. Tento politický matador přebíral vedení ústecké krajské buňky a kandidoval za ni úspěšně ve volbách 2021. SPD se tak podařilo překonat další politické a regionální štěpení.

² Jedná se o Lubomíra Volného, Mariana Bojka a Ivanu Nevludovou

³ Trikolora vznikla odštěpením Václava Klause a Zuzany Majerové-Zahradníkové

Tabulka č. 7 – stabilita poslaneckého klubu SPD v letech 2017-2021

Strana	Počet zvolených poslanců ve volbách	Počet poslanců, kteří opustili poslanecký klub	Procentuální míra rezignací na členství v poslaneckém klubu
SPD	22	4	18,2 %

(Zdroj: psp.cz)

3.3.2 Shrnutí

Lze říci, že SPD během volebního období 2017-2021 provázely organizační potíže, a to ve dvou pro SPD důležitých krajích. Na půdě parlamentu vznikla dvě odštěpenecká hnutí, která se svým programem a vystupováním snažila ubrat SPD voličskou podporu. Na základě výsledku voleb však lze říci, že se Okamurovi podařilo situaci a hnutí stabilizovat a znovu uspět ve volbách. Ve volbách roku 2021 obhájilo SPD 20 poslaneckých mandátů, což je o jeden víc, než jaká byla situace v SPD na konci předchozího volebního období.

3.4 Absence pevné ideologie a programu

SPD programově navazovala na původní programové teze hnutí Úsvit. Jak již sám název vypovídá, přímá demokracie se pro SPD stala důležitou i nadále. Primárním tématem, které však začalo SPD nejvýrazněji prosazovat mělo do otázek přímé demokracie poměrně daleko. Primárním tématem se v souvislosti s celoevropským děním stala nelegální migrace a náboženství islám. Nutno podotknout, že i hnutí Úsvit reflektovalo otázku nelegální migrace, ale tematika se stala vysoce relevantní až po vypuknutí migrační krize v Evropě.

Jak píšou Lubomír Kopeček, Vít Hloušek a Petra Vodová (Kopeček et al. 2020), SPD Tomia Okamury se zařadila mezi klasické evropské extrémní pravice, reflektující témata nelegální migrace, odpor vůči islámu a silný euroskepticismus. Spojení nelegální migrace a islámu jsou pak podle SPD ohrožením evropské demokracie, proti kterým chce SPD bránit Českou republiku.

Cílem této kapitoly je analyzovat volební programy SPD z let 2017 a 2021. Z jednotlivých programů bude vybráno pět programových témat, které hnutí považuje za nejpodstatnější (tedy se pohybují na prvních pěti příčkách představeného volebního programu). Jednotlivé programové body pak budou překlasifikovány do kódovacích kategorií dat projektu Manifesto. Výsledkem této analýzy bude možnost rekapitulace programového a posunu, který pak odhalí případný ideologický posun na pravolevé ose.

3.4.1 Zobrazení stranického programu SPD do voleb 2017 na pravolevé ose

Program SPD pro volby roku 2017 je pestrý a obsahuje mnoho politických proklamací.

- 1) Na prvním místě prosazuje SPD přímou demokracii. Tento bod obsahuje zmínky o celostátním referendu, přímé volbě starostů, soudců a jiných státních zástupců, trestní a hmotná odpovědnost politiků a jejich odvolatelnost. Z hlediska kódovacích kategorií Manifesto bude programový bod SPD zařazen pod kategorii „Direct Democracy: Positive“, která nejlépe odpovídá tomuto programovému bodu
- 2) Druhým bodem programu SPD je boj s nelegální migrací a islámským terorismem SPD v něm bojuje za zákaz islámu v České republice, proti nelegální migraci, a požaduje osmítýdenní výcvik mladých branců pro účely obrany republiky. Tomuto bodu nejlépe odpovídá kategorie „Immigration: Negative“, která je popisována jako strach z migrace, která ohrožuje národní charakter země, boj proti migračním kvótám, boj proti určité skupině migrantů.
- 3) Třetí bod je bojovně nadepsaný jako „konec diktátu EU“. SPD v něm požaduje referendum, boj proti evropským politickým neziskovým organizacím a proti bruselské byrokracii. Tento programový bodu bude v datech klasifikován jako „European Union: Negative“, která by se dala popsat jako kategorie euroskeptiků, jelikož je popisována jako odpor k růstu EU a jejím institucím.
- 4) SPD klade také důraz na sociální stránku systému. Čtvrtým bodem SPD je sociální systém pro pracující a slušné občany. Slušný občan je podle SPD pracující člověk, který má děti a řádně je vychovává. SPD naopak brojí proti nepřizpůsobivým občanům, zneužívajícím sociální dávky. Tento bod nejlépe odpovídá kategorii „Welfare State Limitation“, která je charakterizována jako rozpočtové omezení státních podpor.
- 5) Posledním analyzovaným bodem SPD je konec zvyšování daní a omezení růstu byrokracie. SPD v něm požaduje zvýhodnění českých podnikatelů na úkor zahraničních, zavedení paušální daně a platbu DPH až po uhrazení faktur. Tento bod lze převést do kategorie „Economic Orthodoxy“, který je charakterizován jako snaha a nezadlužování se v rámci rozpočtu, podpora tradičního způsobu podnikání a podpora národní měny⁴.

⁴ Tento bod není přímo součástí páté programové teze, ale objevuje se v jiných částech programu SPD.

Tabulka č. 8 – programová a ideologická pozice SPD 2017

Programové teze překódované do dat Manifesto	Bodové hodnocení dle klasifikace Manifesto
Direct Democracy: Positive	4,369
Immigration: Negative	0,971
European Union: Negative	10,194
Welfare State Limitation	2,913
Economic Orthodoxy	0,14
Procentuální zastoupení zvolených programových bodů v celém programu	18,587 %

(Zdroj: SPD 2017, Volkens et al. 2021)

3.4.2 Shrnutí

Jak je zřejmé z tabulky č. 8, SPD má poměrně pestrý programový repertoár. Nalezneme zde body typické pro západoevropské populisty, a to konkrétně euroskepticismus a negativní postoj k imigraci. Naopak zde nalezneme i tematiku se sociálním apelem a snahu přiblížit moc do rukou lidu, a to skrze přímou demokracii. Pojítkem, které spojuje všechny zmíněné programové body je populistická koncepce lidu (Canovan 2004). Pro SPD je nejpodstatnější tezí negativní postoj k Evropské unii, který zabírá cca 10 % z celého programu. Z analýzy programových priorit vychází, že program SPD je čistě reakčně populistický, a nemá žádnou pevnou ideovou linku.

3.4.3 Zobrazení stranického programu SPD do voleb 2021 na pravolevé ose

Program pro volby 2021 se u SPD lehce pozměnil. Oproti předchozí dominanci přímé demokracie byl nyní nejdůležitějším bodem pro SPD silný euroskeptický a protiimigrační apel, orientující se na bezpečnost České republiky a k tomu nutné uzpůsobení bezpečnostních složek státu.

- 1) Zjevně je tematika uprchlické krize v době globální pandemie Covid-19 méně lákavá, než byla ve volbách 2021. Vzhledem k silnému apelu na návrat armádních složek na území republiky a volání po obraně jejích hranic, spadá nejlépe tento programový bod pod kategorii „Military Negative“.
- 2) V druhém programovém bodu se SPD orientuje na vyrovnané rozpočty a nízké daně, tedy se bod přesunul během let 2017-2021 z pátého místa na místo druhé. Jako u programu 2017, i tento bod bude klasifikován jako „Economic Orthodoxy“.
- 3) Třetí bod se také objevuje v programu SPD z roku 2017. Sociální systém pouze pro

pracující a slušné občany je pro SPD pravděpodobně důležitým programovým bodem. I v tomto případě bude programový bod klasifikován jako v roce 2017, tedy „Welfare State Limitation“.

- 4) Ve čtvrtém bodě požaduje SPD fungující právní stát, který slouží jeho občanům. Pro tento programový bod se jako ideální jeví kategorie „Law and Order: Positive“, která je sice obsáhlejší než programový bod SPD, ale obsahuje všechny proklamace SPD.
- 5) Posledním bodem programu SPD je ochrana občanů před údajnou exekutorskou a lichvářskou mafií. Transformace tohoto bodu je poměrně složitá, protože takovýto samostatný bod v klasifikaci Manifesto není přítomen. Nejbližší programovému bodu je kategorie „Freedom and Human Rights“, kde jedním z definičních kritérií bodu je ochrana občana před politickým a ekonomickým útlakem.

Tabulka č. 9 – programová a ideologická pozice SPD 2021

Programové teze překódované do dat Manifesto	Bodové hodnocení dle klasifikace Manifesto
Military: Negative	0,485
Economic Orthodoxy	0,14
Welfare State Limitation	2,913
Law and Order: Positive	5,34
Freedom and Human Rights	2,427
Procentuální zastoupení zvolených programových bodů v celém programu	11,305 %

(Zdroj: SPD 2021, Volkens et al. 2021)

Pro volby 2020 se priority SPD změnilly. Největší důraz je kladen na fungující právní stát, který slouží svým občanům. Důraz již není kladen na protiimigrační politiku, ale orientuje se více na potřeby občanů a jejich bezpečí, ať už z hlediska ochrany, nebo sociálního zabezpečení.

3.4.4 Shrnutí

Po provedené analýze lze zhodnotit ideovou a programovou pozici SPD. Jak vidno z obou programů, SPD je populistická nacionální strana. Ať už mezinárodní, či vnitrostátní, politika SPD je primárně zaměřena na české občany a jejich ochranu. Snaží se je sociálně zvýhodnit oproti nepřizpůsobivým menšinám, které údajně na nich parazitují. Je zde i zřetelná snaha o ochránářský étos před Evropskou unií, který však k roku 2021 poklesl. Příklon k armádě může být reakcí na vstup hnutí Prísaha do volebního klání a zároveň snaha

převzít elektorát KSČM, která se k tématice vyjadřuje v podobném znění. Lze sledovat odklon od tradiční protievropské a protiimigrační politiky a příklon k sociálnímu apelu a ochraně „lidu“. Z tohoto důvodu hodnotím programový posun SPD jako posun doleva.

3.5 Depersonalizace

3.5.1 Absolutní počet alternací na post předsedy strany

V této podkapitole bude hlavní záměr kladen na alternaci předsednického postu v hnutí SPD. Jak již bylo zmíněno v teoretické části práce, alternace ve vedení strany je brána jako pozitivní jev, vedoucí k větší míře institucionalizace politických stran a jejich depersonalizaci (Stauber 2020). V kontextu této práce se proto předpokládá, že personální strana bude absentovat jakoukoliv alternaci, a naopak bude tento post zachován v rukou lídra. SPD, jak její kompletní název Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura vypovídá, je pevně spjata s osobností svého předsedy. V případě SPD můžeme sledovat historický příklad, který se Tomiu Okamurovi stal. Jak píše Petra Svačinová (Svačinová 2018, 174), Okamura si nedokázal v Úsvitu vynutit poslušnost členské základny a zároveň nebyl schopen reagovat na poptávku po vytvoření regionálních struktur hnutí, což též přispělo ke svárům uvnitř hnutí. Situace vyústila ve vyloučení Tomia Okamury z poslaneckého klubu, což postupně vedlo k odchodu Okamury i z hnutí. Hnutí pak již nikdy nezískalo výrazné zastoupení a později ukončilo svoji platnost (Svačinová 2018, 175). Na tomto příkladě se potvrzuje situace, která byla zkoumána zejména na australských a italských personálních stranách (Calise 2015, Kefford a McDonnell 2018, McDonnell 2013) tedy že životnost strany je spjata s jeho lídrem. Lze tedy předpokládat, že by podobná situace nastala i v hnutí SPD, kdyby jej Tomio Okamura opustil.

V novém hnutí je pozice předsedy daleko stabilnější, než byla v Úsvitu, jak ostatně ukazují výsledky předsednických voleb. Předseda je v SPD volen tzv. konferencí, která se koná každý rok. Konference volí předsedu na tři roky. Volba předsedy byla zatím uskutečněna třikrát. První konference proběhla roku 2015 a byla poměrně uzavřená. Existuje z ní pouze krátká tisková zpráva (SPD 2015), ze které se lze dočíst, že se Tomio Okamura stal předsedou hnutí. Další volba předsedy se konala roku 2018 v Praze. Tomio Okamura byl opět zvolen předsedou hnutí. Hlasovalo pro něj 150 ze 152 kandidátů (Seznam 2018). Poslední volba předsedy SPD se konala online formou v prosinci roku 2021. Tomio Okamura potřetí obhájil post předsedy. Z přítomných 85 delegátů pro Okamuru hlasovalo 84 (České volby 2021). Nutno podotknout, že Tomio Okamura pro sebe nikdy během volby nehlasuje.

Tabulka č. 9 – Absolutní počet alternací na post předsedy strany

Strana	Počet alternací před volbami 2017	Počet alternací před volbami 2021
SPD	0	0

(Zdroj: Vlastní zpracování)

3.5.2 Shrnutí

Proces lídrové depersonalizace zatím u SPD neprobíhá, ba naopak. Oproti Úsvitu má okolo sebe loajální členy, o čemž vypovídají výsledky z jednotlivých hlasování na stranických konferencích. Hnutí SPD je silně spjato s osobou svého předsedy, který jej má pevně ve své moci, o čemž kromě volebních výsledků hovoří i Okamurova tvář, využívaná během volebních kampaní. Výsledek této podkapitoly pouze potvrzuje teoretický předpoklad pozice charismatického lídra v personální straně. Okamurova pozice je v hnutí natolik silná, že lze předpokládat i omezenou životnost hnutí, v případě, že by hnutí opustil.

3.6 Schopnost lídra překonat vnitřní organizační šoky

3.6.1 Pravomoc rozpuštění regionálních organizačních struktur strany

V otázce rozpuštění jednotlivých klubů jsou stanovy SPD postaveny na hierarchické bázi. Místní klub může být zrušen oblastním nebo regionálním klubem. Oblastní klub může rozpustit regionální klub. Všechny kluby má právo rozpustit předsednictvo hnutí (SPD 2021). Vzhledem k postavení předsedy v rámci předsednictva hnutí lze předpokládat, že bez souhlasu Tomia Okamury nelze rozpustit žádnou organizační jednotku. O historických případech rozpuštění jednotlivých organizací pojednává tabulka č. 10.

Tabulka č. 10 – Přehled rušení regionálních organizačních struktur u SPD

Místo	Typ organizace	Datum zrušení	Vykonavatel
Brno	Oblastní klub	Únor 2018	Předsednictvo
Královehradecký kraj	Regionální klub	Únor 2019	Předsednictvo
Moravskoslezský kraj	Regionální klub	Únor 2019	Předsednictvo
Praha	Regionální klub	Říjen 2022	Předsednictvo

(Zdroj: Vlastní zpracování)

3.6.2 Shrnutí

Z tabulky je zřejmé, že rušení regionálních organizací je v SPD používaným nástrojem. Ve třech případech se jedná o zrušení regionálního klubu, tedy celé krajské organizace. Následně je proveden restart ze členů, kterým nebylo zrušeno členství. Ve všech případech rušení klubů provedlo tento vnitrostranický úkon předsednictvo hnutí, avšak nelze tuto schopnost přiznat předsedovi hnutí, protože je zapotřebí i souhlas předsednictva.

3.7 Schopnost lídra ovlivňovat členskou politiku

3.7.1 Pravomoc lídra udělovat a odjímat členství ve straně

Pravomoc odjímat a udělovat členství je bezpochyby důležitou součástí dominantní pozice personálního lídra. Ve stanovách SPD se oba tyto body řeší separátně. Aby se čekatel stal členem hnutí SPD, musí jeho žádost schválit příslušný regionální klub a následně musí tento proces schválit předsednictvo. Možnost odejmutí členství (ve stanovách nazváno vyloučení) může buď regionální konference (sjezd regionálního klubu) předsednictvo hnutí, a to včetně předsedy (SPD 2021).

3.7.2 Shrnutí

Jak ukazují konkrétní body stanov, předseda hnutí nemá formální kontrolu nad členskou politikou hnutí SPD. Ze stanov sice vyplývá, že pro jakékoliv rozhodnutí (zřejmě tedy i o přijetí členství, ačkoliv se o tom stanov v tomto bodě nezmiňují) musí být podpořena hlasem předsedy hnutí, avšak stále je zde teoretická možnost blokace tohoto rozhodnutí, ať už nedodržením potřebného kvora pro platnost usnesení, nebo nebude možné získat potřebnou většinu pro jeho prosazení. Co však ukazují výsledky analýzy možnosti rozpouštění regionální organizační struktury, je to právě předsednictvo, které provádí tyto úkony. Proto lze předpokládat, že v oblasti členské politiky bude postupovat obdobně.

3.7.3 Mediální dominance lídra vůči straně

V rámci analýzy byli zahrnuti 4 politici hnutí SPD, kteří splňují potřebná kritéria vlastnictví soukromé stránky na Facebooku. Jak ukazuje tabulka č. 3, Tomio Okamura jasně dominuje v počtu vynaložených peněz na sebe prezentaci. Rozdíl mezi ním a druhým v pořadí Janem Hrnčířem činí takřka 120 000 korun (Report Knihovny reklam 2022). Zbytek zvolených představitelů neinvestuje do své facebookové sebepropagace mnoho peněz. Buď se jedná i pár stovek korun nebo žádné peníze.

Tabulka č. 11 – Postavení lídra vůči svým spolustraníkům na sociální síti Facebook

Jméno	Vynaložená částka (kč) v období 1.3. - 29.5.2022	Počet sledujících na osobní stránce sociální sítě Facebook k 25.7.2022
Tomio Okamura	123 000	288 269
Jan Hrnčíř	4450	4941
Ivan David	228	47 029
Zděnek Kettner	107	684

(Zdroj: Knihovna reklam, Facebook, vlastní zpracování)

3.7.4 Shrnutí

Provedená analýza potvrzuje teoretický předpoklad pro charismatického lídra, tedy dominanci v mediálním prostoru. Analýza sice svým rozsahem nemůže potvrdit celkovou dominanci v mediálním prostoru, na to by musela být zahrnuty i ostatní typy médií, jako je televize a tištěná média. Výsledek však potvrzuje, že na jedné z nejvíce využívaných sociálních sítí investuje hnutí drtivou většinu peněz do svého předsedy / lídra. To zároveň potvrzuje i počet sledujících na sociální síti Facebook, kde Tomio Okamura jednoznačně dominuje.

3.8 Závěr

V závěru této kapitoly bude chronologicky zhodnocena provedená analýza. Analýza potvrdila existenci regionálních struktur v hnutí SPD, a to dokonce ve třístupňové úrovni. Nepotvrzuje se tedy předpoklad absence stranických struktur. V oblasti vnější struktury byla analyzována stabilita poslaneckého klubu. Procentuální ztráta členů poslaneckého klubu nepřekročila ani 20 %, z toho lze usoudit, že vnější struktura i přes pár rezignací poměrně stabilní. Celkově lze strukturu (vnější i vnitřní) SPD považovat za stabilní, tedy se nepotvrzuje teoretický předpoklad personálních stran o slabé organizační struktuře.

Indikátor absence pevné ideologie a programu se v rámci analýzy nepotvrdila. Dle výsledků je pozice SPD poměrně konzistentní. Pozice SPD na pravolevé ose se během let 2017 a 2021 přesunula zprava více do levých pozic, avšak nijak výrazně. I programové priority nejsou znakem nějakého vážného obratu, ale pouze změnou pořadí, protože i v případě programu 2021 se jedná o body, které SPD prezentuje dlouhodobě. I v tomto případě lze tedy předpoklad o personálních stranách zavrhnout. Pozice lídra ve straně byla hodnocena pomocí třech indikátorů. Proces depersonalizace se u SPD nepotvrdil. Tomio

Okamura je předsedou již od počátku hnutí a do dnešních dnů jej nikdo nenahradil. Ohledně schopností předsedy rozpouštět organizační struktury hnutí a schopností ovlivňovat členskou politiku, je zde nutno říct že tuto pravomoc bude neformálně Tomio Okamura mít, avšak na základě provedené analýzy nelze přiřknout tyto atributy osobě předsedy SPD. Problémem může být zvolená metodologie, která nebere v potaz neformální akty a hlediska spojená s osobou Tomia Okamury, o kterém nelze pochybovat jako o charismatickém lídrovi, což zčásti dokazuje i mediální analýza.

Z provedené analýzy je zřejmé, že SPD zčásti nezapadá do teoretických předpokladů o personálních stranách, představených v metodologické části práce. SPD lze spíše zařadit jako lídrovskou stranu (Rahat 2022). Tomio Okamura zaujímá pozici dominantního lídra, ale stále má okolo sebe určitý kruh věrný, který mu pomáhá udržet hnutí stabilní. Důvodem může být volební systém o 14 volebních obvodech, kde rozvinuté stranické buňky velmi napomáhají volebnímu úspěchu.

4 OBYČAJNÍ ĽUDIA a nezávislé osobnosti

Uskupení Igora Matoviče vzniklo původně jako občanské sdružení nesoucí název Obyčajní ľudia. Tato občanská platforma se zúčastnila parlamentních voleb roku 2010. Igor Matovič a další tři lidé z jeho občanské platformy kandidovali na kandidátce strany Sloboda a Solidarita (Žúborová 2015). Za poslední čtyři místa na kandidátce zajistil Matovič SaS mediální prostor v médiích vlastněných společností Regionpress, kterou Matovič vlastní. Ve svých médiích Matovič přednostně prezentoval sebe a své tři kolegy. Součástí této mediální kampaně bylo také časté nabádání k využití čtyř preferenčních hlasů, což ve finále znamenalo volební úspěch. Všichni čtyři kandidáti za Obyčajní ľudia se vykroužkovali do parlamentních lavic (Hloušek et al. 2020).

Na počátku roku 2011 byl Matovič vyloučen z poslaneckého klubu SaS. Nedlouho poté opustili poslanecký klub i zbylí poslanci z Matovičova občanského hnutí. V listopadu téhož roku zaregistroval Matovič svoje uskupení jako politické hnutí s názvem Obyčajní ľudia a nezávislé osobnosti a jak píše Žúborová (2015), již zpočátku bylo zřejmé, že hnutí nebude rozvíjet žádné organizační struktury ani nebude vytvářet žádné ideologické směřování. To koresponduje s Matovičovou představou anti-establishment hnutí, které bojuje proti dosavadnímu způsobu politického stranictví neboli představa jakési „antistrany“ (Hynčica a Šárovec 2018). V předčasných volbách roku 2012 získalo Matovičovo hnutí 8,55 % hlasů a 16 mandátů a stalo se tak samostatnou parlamentní stranou (Statistics.sk 2012).

4.1 Vnitřní struktura

4.1.1 Přítomnost regionálních organizačních struktur ve stanovách strany

Jak již bylo zmíněno v úvodu této kapitoly, hnutí OLANO původně vzniklo jako občanské hnutí čtyř osobností, kteří se do parlamentu dostali na kandidátce strany SaS z posledních míst, a to díky masivní personální kampani Igora Matoviče, vedené v jeho denících a magazínech. Po vyloučení z poslaneckého klubu došlo jednak k založení hnutí, ale také hlavně k rozšíření názvu o „nezávislé osobnosti“. Jak píše Juraj Marušiak (2017) nově založené hnutí zcela ignorovalo vytvoření regionálních organizačních struktur. Matovič odmítal vytvoření strany tradičního typu, a to zejména z důvodu jeho časté kritiky tradičního stranického establishmentu. Stejně nechtěl Matovič umožnit masové členství. Hnutí využívá externí poradenské a expertní služby. Tyto služby pochází z administrativních zdrojů Matovičovy společnosti Regionpress. Zároveň je v sídle této společnosti je zároveň i sídlo hnutí OLANO (Marušiak 2017, 192). Ve stanovách hnutí není o regionálních

organizačních strukturách ani zmínka. Ty popisují pouze předsednictvo, rozhodčí a rozhodcovská komise a sněm. Více struktur hnutí nemá (OLANO 2017).

Ačkoliv však jakékoliv zmínky regionálních organizačních struktur zcela absentují ve stanovách hnutí, na webové stránce hnutí OLANO se v sekci „Štruktúry“ nachází seznam regionálních zástupců. V této sekci se těsně pod titulkem nachází trojice jakéhosi vedení regionálního zastoupení. To je vedeno výkonným manažerem, asistentem výkonného manažera a zástupcem výkonného manažera. U všech třech je zmíněno akorát jméno a emailová adresa, což je vše, co se o těch to funkcích lze z webových stránek dozvědět. Dále je vypsán seznam krajů Slovenska s jednotlivými krajskými předsedy. Počet předsedů krajských sdružení odpovídá počtu krajů. Jednotlivá krajská sdružení dále ukazují počty okresních struktur, která se nachází v daném kraji. Ze 79 možných okresů, pokrývají regionální struktury hnutí OLANO 15 okresů. Jedná se však o okresní zastoupení pouze v Košickém, Nitranském a Trenčínském (OLANO 2022).

4.1.2 Shrnutí

Ačkoliv stanovy hnutí neobsahují žádné zmínky o regionálních organizačních strukturách. Z analýzy webových stránek je však zřejmé, že krajské a regionální struktury u hnutí existují. O jejich pravomocích, funkcích či náplních žádné další informace na webových stránkách nejsou. Jak je však zřejmé z vedoucích funkcí regionálního zastoupení, bude se pravděpodobně jednat manažersky řízené buňky, které by podporovalo dřívější zjištění o zapojení zdrojů Regionpressu do organizačních struktur hnutí. Ve stanovách se však regionální organizační struktury nevyskytují.

4.2 Vnější stabilita

4.2.1 Stabilita poslaneckého klubu

Ve volbách konaných roku 2016 získalo hnutí OLANO 19 poslaneckých křesel, což je o 3 křesla více, než hnutí získalo roku 2012 (SME 2016). Radost ze zisku však brzy zkazila rezignace Daniela Lipšice, předsedy hnutí NOVA, jejichž kandidáti kandidovali na kandidátce hnutí OLANO. Lipšic tak učinil po jím spáchané autonehodě (Pravda 2016). Nejedná se však o ztrátu mandátu, protože na něj Lipšic rezignoval. Destabilizace poslaneckého klubu začala až s rokem 2018. Mezi prvními renegáty byla Veronika Remišová, známá bojovnice proti korupci. Remišová jako svůj důvod opuštění hnutí uvádí jeho uzavřenost. Hnutí OLANO v době působení Remišové mělo přesně 4 členy. Zároveň kritizovala absenci spolurozhodování lidí z regionů na chodu hnutí (Aktuality.sk 2018). Remišová později vstoupila do hnutí Za ľudí bývalého prezidenta Kisky (SME 2018).

V červnu roku 2019 opustili poslanecký klub další dvě poslankyně. Jedná se konkrétně o Soňu Gaborčákovou a Elenu Červeňákovou. Obě po odchodu z klubu vstoupili do mimoparlamentního KDĽ. Později se k oběma poslankyním přidala i Anna Verešová, taky poslankyně původně zvolená za OLANO (Postoj 2019). Poslanecký klub OLANO do konce volebního období opustilo ještě dalších pět poslanců. Josef Lukáč (vstoupil do SME RODINA), Richard Vašečka (vstoupil do KÚ), Viera Dubačová (vstoupila do SPOLU), Alan Suchánek (vstoupil do SPOLU) a Oto Žamay (vstoupil do SPOLU).

Tabulka č. 12 – stabilita poslaneckého klubu OLANO v letech 2016-2020

Strana	Počet zvolených poslanců ve volbách	Počet poslanců, kteří opustili poslanecký klub	Procentuální míra rezignací na členství v poslaneckém klubu
OLANO	19	9	47,4 %

(Zdroj: nrsr.sk)

4.2.2 Shrnutí

Provedená analýza ukazuje, že stabilita poslaneckého klubu OLANO je velmi nízká. Klub opustila skoro polovina jeho poslanců. Potvrzuje se tím teoretický předpoklad slabé organizační struktury personální strany. Slabost organizační struktury podporuje i výsledek analýzy struktury vnitřní.

4.3 Absence pevné ideologie a programu

V počátcích vzniku nemělo hnutí žádnou pevnou programovou linku. Jediným přímým bodem programu byl boj proti politické korupci. Jednalo se konkrétně o oddělení byznysu od politiky, zrušení poslanecké imunity, stejná platnost zákonů pro politiky jako pro občany, dobré zákony pro občany apod. Hlavním motivem hnutí se stalo zastavení rozkrádání slovenského státu (Žúborová 2015, 15). Hlavním cílem kritiky představitelů OLANO se stala strana SMER-SD, vedené Robertem Ficem. Matovič například nabídl Ficovi odměnu za to, že se podrobí výsledku na detektoru lži. Nabídka ve finále překonala několik milionů euro (Kopeček et al. 2020, 106).

I vzhledem k předchozí rétorice a snaze vymezit se proti tradičnímu způsobu politického stranictví je zřejmé, že významnou „programovou bází“ hnutí OLANO je kritika stávajícího establishmentu. V rámci této podkapitoly se práce zaměří na programové priority hnutí OLANO ve volbách 2016 a 2020 a bude se snažit zaznamenat jeho ideologickou a

programovou pozici.

4.3.1 Zobrazení stranického programu OLANO do voleb 2016 na pravolevé ose

Oproti krátkým stanovám je volební program pro volby 2016 dost rozsáhlý. Na 145 stránkách OLANO dopodrobna popisuje, jak zlepšit poměry na Slovensku. Zahrnuta je prakticky každá společenská kategorie. Z programu bude vybráno 5 nejzásadnějších bodů, které jsou shrnuty v úvodní části volebního programu (OLANO 2016).

- 1) Prvním bodem programu je jakýsi apel zaměřený proti politikům. OLANO považuje zavedení trestní a hmotné odpovědnosti, konec vlády finančních skupin a rozkrádání státu. Tento programový bod bude kódován jako „Political Corruption“, které nejlépe odpovídá tomuto apelu.
- 2) Druhým bodem OLANO je soubor několika souvětí shrnutých pod názvem „dobry štát“. Ta se zaměřuje zejména na rovnocennost práva mezi občany a politiky, ochranu státních zaměstnanců od politických tlaků, zamezení dosazování politických figurek apod. Nejvhodnější kategorií, která odpovídá těmto programovým tezím je kategorie Freedom and Human Rights.
- 3) Třetím bodem programu je podpora občanským aktivitám. Důraz je kladen na podporu občanského aktivismu, výzva k podílu na věcech veřejných a ocenění statečných občanů. Kategorie bude kódována jako „Civic Mindedness General: Positive“.
- 4) Ve čtvrtém bodu se OLANO orientuje na podporu rodin s dětmi a pomoc potřebným. Konkrétně se jedná o podporu dětí z hlediska školství a rozvoje volnočasových aktivit. Pomoc potřebným je charakterizována jako rovnoprávnost pro všechny v sociálním systému. V této práci bude kategorie kódována jako „Welfare state expansion“.
- 5) Posledním zkoumaným bodem je zajištění dobrých pracovních podmínek. Zde OLANO vyjadřuje podporu živnostníkům a drobným podnikatelům, chce zakročit pro nepracujícím, chce vytvářet pracovní pozice i mimo centra a podporovat rozvoj zemědělství. Poslední kategorie bude kódována jako „Labour Groups: Positive“.

Tabulka č. 13 – programová a ideologická pozice OLANO 2016

Programové teze překódované do dat Manifesto	Bodové hodnocení dle klasifikace Manifesto
Political Corruption	2,185
Freedom and Human Rights	1,41
Civic Mindedness General: Positive	3,349
Welfare state expansion	9,975
Labour Groups: Positive	4,3
Procentuální zastoupení zvolených programových bodů v celém programu	21,219 %

(Zdroj: OLANO 2016, Volkens et al. 2021)

Z tabulky č. 13 je zřejmé, že hnutí OLANO se zaměřuje ve svém programu zejména na podporu rodin s dětmi a potřebným. Vzhledem k tehdy dominantní pozici vládní levicové strany SMĚR, nelze se divit, že se jí hnutí OLANO snaží sebrat voliče. Zbytek priorit se zdá být typický pro anti-establishment, tedy podpora občanské společnosti a boj proti korupci.

4.3.2 Zobrazení stranického programu OLANO do voleb 2020 na pravolevé ose

Oproti programu z roku 2016 se program OLANO pro volby 2020 výrazně nezměnil. Změnilo se pořadí jednotlivých programových priorit, avšak stále je zřejmá protikorupční politika a anti-establishment apel.

- 1) Na prvním místě programu 2020 je nyní „právní stát“, který pojednává o nutnosti rovnosti všech občanů před zákonem, tedy i politiků. V rámci kategorií Manifesto bude právní stát a rovnost všech občanů před zákonem klasifikován jako „Law and Order: Positive“.
- 2) Na druhém místě programu se nachází bod opět zaměřený proti politikům. Jedná se o velmi podobný bod, jako byl první bod programu OLANO pro rok 2016. Oproti minulému bodu klade tento větší důraz na boj proti byrokracii, což též spadá do kategorie „Political Corruption“, tedy bude kódování stejné.
- 3) Třetím bod se lehce vymyká předchozímu programu. Zaměřuje se úctu ke slovenským kořenům a tradicím, uchování křesťanských a národních hodnot. Bodu nejlépe odpovídá Manifesto kategorie „Traditional Morality: Positive“.
- 4) Čtvrtým bodem je podpora rodiny jako základu společnosti. Oproti minulému programu se již OLANO nezaměřuje na komplexní sociální podporu jak pro rodiny, tak pro sociálně slabé, ale zaměřuje se primárně jenom na rodinu. Tato změna mění

i kategorii, skrze ktorou bude tento programový bod kódována. Pro bod zaměřený na rodinu byla zvolena kategorie „Non-economic Demographic Groups“.

- 5) Posledním sledovaným bodem je zaměření se na svobodu občana, od svobody svědomí po svobodu slova a shromažďování. Tento bod je částečně podobný druhému bodu z programu 2016. Shoduje se v potřebě ochrany obyvatel před politickým utlačováním a je kladen důraz na svobodu jednotlivce. Z tohoto důvodu bude kategorie klasifikována stejně, jako v minulém volebním programu, tedy jako „Freedom and Human Rights“.

Tabulka č. 14 – programová a ideologická pozice OLANO 2020

Programové teze překódované do dat Manifesto	Bodové hodnocení dle klasifikace Manifesto
Law and Order: Positive	8,213
Political Corruption	2,185
Traditional Morality: Positive	3,666
Non-economic Demographic Groups	0,846
Freedom and Human Rights	1,41
Procentuální zastoupení zvolených programových bodů v celém programu	16,32 %

(Zdroj: OLANO 2020, Volkens et al. 2021)

Pro rok 2020 OLANO poměrně přehodnotilo své programové priority. Lze sledovat větší prohloubení anti-establishment rétoriky. Obrat bude zřejmě zapříčiněn vraždou Jána Kuciaka a jeho snoubenky, která vyvrcholila až v pád premiéra Fica a rekonstrukci vlády.

4.3.3 Shrnutí

Hnutí OLANO se ve sledovaných volbách moc neproměnilo. Z částečně sociálního apelu přešlo tvrdě do kritiky vlády a jejich korupčních skandálů. Program se zaměřuje zejména na ochranu slovenských občanů před politiky, kteří je údajně okrádají. Programovou a ideovou pozici lze hodnotit složitě, protože program je čistě reakční. OLANO nejlépe odpovídá postavení anti-establishment hnutí.

4.4 Depersonalizace

V této části práce se zaměříme na alternaci na postu předsedy v hnutí OLANO. Hnutí je poměrně viditelně spjato se svým lídrem. Oproti jiným typům personálních stran, není jméno v lídru v názvu strany, což je typické spíše pro západní země. O to víc je pak hnutí s minimální organizační strukturou spjato s osobou lídra, a to zejména po finanční stránce.

Jak již bylo zmíněno dříve, Matovič zapojil do organizace a práce hnutí svoje mediální impérium Regionpress. Z počátku bylo i sídlo hnutí přímo v sídle společnosti mediálního domu, které se ani nenachází v Bratislavě, nýbrž v Trnavě (Kopeček et al. 2020, 109). Regionpress zajišťoval hnutí to, co samo nerozvíjelo, personál a strukturu. Manažeři Regionpressu spolupracovali na řízení hnutí i tvorbě politické kampaně. Důležitou pomocí hnutí byl mediální a reklamní prostor v magazínech a novinách Matovičovy firmy. Firma vlastnila dokonce i webové stránky Igora Matoviče a hnutí a půjčovala mu peníze na volební kampaň. Juraj Marušiak (2017) proto označuje Matovičovo hnutí jako „owner party“.

O stranických kongresech hnutí OLANO neexistuje moc dokumentů a zpráv. Z oficiálních zpráv na webové stránce hnutí OLANO můžeme zjistit, že předsedou hnutí je od jeho založení Igor Matovič (OLANO 2022). Tato informace není, vzhledem k předloženým informacím o finančním a organizačním propojení Matovičových firem z hnutí nijak překvapivá.

Tabulka č. 15 – Absolutní počet alternací na post předsedy strany

Strana	Počet alternací před volbami 2016	Počet alternací před volbami 2020
OLANO	0	0

(Zdroj: Vlastní zpracování)

4.4.1 Shrnutí

Počet alternací na počtu předsedy hnutí odpovídá teoretickým předpokladům personálních stran. Osoba Matoviče je v hnutí velmi silnou osobou. Jak již bylo řečeno OLANO ve vztahu k předsedovi lze označit jako „owner party“. Je tedy možno předpokládat, že po odchodu Matoviče by se hnutí postupně rozštěpilo, až rozpadlo.

4.5 Schopnost lídra překonat vnitřní organizační šoky

4.5.1 Pravomoc rozpuštění regionálních organizačních struktur strany

Jak poukázala analýza výskytu regionálních organizačních struktur ve stanovách hnutí, žádné struktury ve stanovách hnutí nejsou. Struktury jsou představeny pouze na webových stránkách hnutí. Vyjma detailů jako emaily a adresa nejsou žádné konkrétní údaje o podstatě funkcí přítomny (OLANO 2021). Nelze tedy určit jaký vliv má předseda hnutí na rozpouštění regionálních organizačních struktur strany.

4.5.2 Shrnutí

Jelikož se jedná struktury bez oficiálních funkcí a zakotvení ve stanovách, lze předpokládat, že vznikly na popud předsedy hnutí, který je s hnutím finančně provázán.

Nelze však předsedovi hnutí přímo přiřknout pravomoc rozpouštění, protože nejsou známy konkrétní pravomoci a funkce regionálních struktur.

4.6 Schopnost lídra ovlivňovat členskou politiku

4.6.1 Pravomoc lídra udělovat a odjímat členství v hnutí

Získ členství nevypadá v hnutí OLANO nijak složitě. Čekatel musí být starý minimálně 18 let, nesmí být trestně stíhaný a musí být svéprávný. Posledním krokem je odevzdání přihlášky a vyčkání na její zpracování. Členství pak musí schválit buď předsednictvo nebo předseda strany. Jiným způsobem členství získat nelze (OLANO 2017). Dle stanov lze tedy předsedovi hnutí OLANO přiznat pravomoc udělovat členství.

Co se týče zániku členství, je zde několik možných způsobů. Člen se může dobrovolně vzdát dobrovolně, ať už z osobních důvodů, nebo například z důvodu změny občanství. Pokud se člen dopustí trestného činu, vyplní nepravdivé údaje v přihlášce, porušuje stanovy hnutí nebo svým chováním poškozují pověst hnutí, může být vyloučen. O vyloučení člena z hnutí se rozhoduje stejným způsobem jako při jeho přijímání. Opět exekutivní krok může vykonat buď předseda nebo předsednictvo (OLANO 2017). Můžeme tedy přiznat lídrovi možnost ovlivňovat členskou i z pohledu odjímání členství.

4.6.2 Shrnutí

Jak ukazuje provedená analýza pozice předsedy hnutí vůči členské politice, je jeho pozice velmi silná. V obou případech splňuje pozice teoretické předpoklady pro personálního charismatického lídra.

4.6.3 Mediální dominance lídra vůči straně

Pro analýzu bylo vybráno 6 stránek politiků a jedna celostraničná. Výběr byl opět tvořen z poslanců a předsednictva hnutí. Zajímavostí je, že předseda hnutí Igor Matovič nemá svou osobní facebookovou stránku, a využívá pouze svůj osobní profil. Oproti výsledkům analýzy českých případů je absence lídra poměrně překvapivá, protože Babiš a Okamura ve svých stranách zcela dominují. V případě OLANO se však setkáváme s přesným opakem předpokladu personálních stran. Nejvíce peněz bylo ve zkoumaném období vynaloženo na propagaci facebookové stránky hnutí, nikoliv na jeho představitele. Zároveň finanční rozdíl mezi stránkou (prvním místem) a poslancem Richardem Vašečkou (druhým místem) je enormní.

Tabulka č. 16 – Postavení lídra vůči svým spolustraníkům na sociální síti Facebook

Jméno	Vynaložená částka (kč) v období 1.3. - 29.5.2022	Počet sledujících na osobní stránce sociální sítě Facebook k 25.7.2022
Obyčejní lidé a nezávislé osobnosti	367500	219 354
Richard Vašečka	4950	15 325
Anna Záborská	2825	4526
Tomáš Šudík	2375	12 245
Mária Šofranko	250	4400
Igor Matovič	0	274 365

(Zdroj: Knihovna reklam, Facebook, vlastní zpracování)

4.6.4 Shrnutí

Na základě provedené analýzy je zřejmé, že co se týče propagace příspěvků a reklam na sociální síti Facebook, hnutí preferuje spíše propagaci své vlastní stránky. Dle předpokladu personálních stran by však měl být nejvíce propagován lídr, jako tomu je u ANO 2011 a SPD. V případě OLANO lze předpokládat, že je hnutí zaměřeno na jiná mediální prostředí, pravděpodobně online periodika nebo Twitter. Zároveň se ukazuje, že analýza mediálního postavení lídra, využívající data pouze z Knihovny reklam, může zkreslovat výsledky získané z předchozích analýz. V počtu sledujících již Igor Matovič dominuje, a to dokonce i nad hlavní stránkou. Lze předpokládat, že stránka bude jakýsi hlavní mediální Facebook účet, který sdílí příspěvky jednotlivých politiků, a zvyšuje jejich dosah.

4.7 Závěr

V závěru této kapitoly bude zhodnocen provedený výzkum a zjištěné poznatky budou „konfrontovány“ s teoretickými indikátory personálních stran.

Existence regionálních struktur nebyla analýzou potvrzena. Ačkoliv jsou na webu přítomny zmínky o krajských a okresních strukturách, nelze k nim získat nějaké další informace a vzhledem k vedení těchto sdružení, lze říct, že se jedná spíše o manažerské koordinátory dobrovolníků. Z hlediska operacionalizační mechaniky je nutno říct, že regionální stranické struktury se ve stanovách nenacházejí, proto je předpoklad pro

personální stranu splněn. Stabilita poslaneckého klubu v období 2016-2020 se ukazuje jako velmi nestabilní. Klub opustilo skoro polovina jeho zástupců, což značí o nejednotnosti tohoto tělesa. Potvrzuje se tím předpoklad o slabé organizační struktuře personálních stran.

Oproti analýze vnější a vnitřní struktury vykazují programové priority hnutí OLANO stabilitu. Hnutí se ve sledovaném období věnuje primárně protikorupčním tématům a tématům zaměřeným na podporu rodiny. Ve sledovaném období je možné vidět mírný posun do levého spektra. Provedená analýza vyvrací předpoklad o absenci pevného programu. Igor Matovič je předsedou hnutí od jeho počátku a vzhledem k organizační a finanční struktuře lze předpokládat, že je životnost hnutí spjatá s jeho osobou. Pravomoci lídra byly analyzovány ve dvou směrech. Jelikož nebyla potvrzena existence regionálních struktur ve stanovách strany, nelze přiznat lídrovi možnost rozpouštění regionálních organizačních struktur. Ve druhém případě, udělování a odjímání členství, je pravomoc, kterou předseda hnutí OLANO disponuje a může tak v této otázce konat samostatně. V tomto případě je tedy pravomoc lídrovi přiznána. Provedená analýza ukazuje, že hnutí OLANO zapadá v mnoha ohledech do teoretického předpokladu o personálních stranách.

5 SME RODINA

Nedá se říct, že by SME RODINA byla úplně novou politikou stranou na území Slovenska. Roku 2011 vznikla tzv. Strana občanů Slovenska, jejíž předseda byl tehdy Peter Marček (Topky.sk 2015). Takto se strana jmenovala až do roku 2015, kdy ji převzal (stal se jejím předsedou) Boris Kollár a přejmenoval ji na SME RODINA – Boris Kollár. V době stranické transformace mělo hnutí přesně 7 členů (Marušiak 2017, 194). Jak píše Marušiak dále, hnutí za dobu své existence nemělo snahu vytvořit nějaké regionální struktury a s jejich tvorbou se započalo až s přejmenováním původní strany. Vše bylo podle Marušiaka v rukou lídra hnutí, který mohl ovlivňovat jak členskou, tak organizační politiku (Marušiak 2017, 194). V rukou nového lídra Borise Kollára se hnutí probojovalo parlamentními volbami roku 2016. Osobnost lídra byla ve volbách podstatná. Hlavním důvodem byl fakt, že Kollár byl úspěšný a zajištěný podnikatel, což z něj činilo člověka, který nemá potřebu krást. Zároveň dokázal úspěšně komunikovat hlavní politická témata, jako problém oligarchizace země, nelegální migrace, korupční aféry apod. Důležitá taky byla důvěryhodnost hnutí, které se podařilo etablovat do protestního hnutí (Rybář et al. 2017, 64).

Cílem následující kapitoly je věnovat se postavení lídra v rámci stranických struktur a v médiích, ideologická a programová báze hnutí. Cílem je zjistit, zda hnutí SME RODINA zapadá do teoretických předpokladů o personálních stranách.

5.1 Vnitřní struktura SME RODINA

5.1.1 Existence regionální stranické struktury

Jak prokázala analýza stanov hnutí SME RODINA, organizační struktura zde existuje a je poměrně rozvinutá, což je zajímavé v kontrastu s článkem Juraje Marušiaka (2017), který popírá jejich přítomnost. Lze se tedy domnívat, že hnutí SME RODINA začalo tvořit svou regionální strukturu až když bylo součástí parlamentu.

Regionální struktury hnutí mají dvě oficiální úrovně, avšak stanovy hnutí umožňují i vznik „alternativních“ regionálních struktur. Základem je regionální koordinátor hnutí. Ten je zřizován ad hoc podle výskytu příznivců v daném regionu. Jmenuje jej předsednictvo hnutí na návrh předsedy hnutí. Činnost koordinátora je pak býti jakýmsi mostem mezi vedením strany a regionálními strukturami (SME RODINA 2018).

Nejvyšší organizační jednotkou hnutí je krajská organizace. Ta je složená z okresních organizací. Okresní organizace vzniká spojením 5 členů a schválením předsednictva hnutí. Jedná se nejzákladnější organizační jednotku hnutí. V alternativním případě lze založit

místní organizační jednotku, ale to pouze v případě, že v dané oblasti nefunguje ještě okresní organizace hnutí.

5.1.2 Shrnutí

Dle analýzy stanov je zřejmé, že regionální stranické struktury jsou přítomny. Oproti analyzovanému OLANU je organizační struktura dobře rozvinutá a pokrývá celé území Slovenska. Analýza tedy nepotvrdila teoretický předpoklad personálních stran o absenci vnitřní organizační struktury.

5.2 Vnější struktura

5.2.1 Stabilita poslaneckého klubu SME RODINA

Původní Strana občanů Slovenska kandidovala již ve volbách roku 2012. Nebyla však nijak zvlášť úspěšná, protože získala pouhých 0,15 % hlasů a skončila tak na 24. místě z 26 stran (Vysledkyvolieb.sk 2012). V parlamentních volbách roku 2016 (již pod názvem SME RODINA) získalo hnutí 6,62 % a 11 křesel v Národní radě. Zajímavostí je, že bývalý předseda Strany občanů Slovenska Peter Marček byl zvolen poslancem, lze se tedy domnívat, že vyměnil svou neúspěšnou stranu za poslanecký mandát (Volbysr.sk 2016).

Stabilita poslaneckého klubu zažila jeden veliký otřes, který byl zároveň otřesem posledním. Zhruba dva měsíce po volbách byli z hnutí vyloučeni tři jeho členové, a to konkrétně Rastislava Holúbka, Martinu Šimkovičovou a bývalého předsedu Strany občanů Slovensku Petera Marčeka. Důvodem vyloučení byla údajná neúčast na jednání poslaneckého klubu. Dále již žádné štěpení v klubu neproběhlo a SME RODINA dokončila volební období s 8 poslanci (Čvelová 2016).

Tabulka č. 17 – stabilita poslaneckého klubu SME RODINA v letech 2016-2020

Strana	Počet zvolených poslanců ve volbách	Počet poslanců, kteří opustili poslanecký klub	Procentuální míra rezignací na členství v poslaneckém klubu
SME RODINA	11	3	27,3 %

(Zdroj: nrsr.sk)

5.2.2 Shrnutí

Jak ukázala analýza stability poslaneckého klubu, SME RODINA je poměrně stabilní parlamentní těleso. Zajímavostí je, že všichni poslanci byli ze strany vyloučeni, nikoliv, že

by sami od sebe odstoupili. Nejzajímavějším faktem je, že byl ze strany vyloučen původní zakladatel strany. Lze to označit jako krok stabilizace, kdy nový předseda strany získává stranu pod svou kontrolu. Předpoklad vnitřní nestability se v tomto případě tedy nepotvrzuje.

5.3 Absence pevné ideologie a programu

Jak již bylo řečeno v úvodu práce SME RODINA vznikla necelý půlrok před volbami roku 2016, lze tedy očekávat jakousi novost z hlediska k stranické mediální profilaci. Největším programovým „lákadlem“ se stal Boris Kollár, který i díky mediálnímu zájmu získal prostor pro reakci na aktuální politické dění na Slovensku. Podařilo se mu využít polarizace společnosti, která byla zapříčiněna protesty slovenských učitelů a zdravotníků, kteří zejména svůj hněv směřovali proti politice SMER-SD, který v době těchto protestů řešil primárně migrační krizi, která však Slovensko výrazným způsobem nezasáhla, což byl i jeden z faktorů intenzity protestů. Boris Kollár v tomto ohledu jednoznačně projevoval jasná stanoviska. Orientoval se zejména na otázky migrace, korupce politického establishmentu a ochrana tradiční rodiny (Rybář et al. 2017, 64-65)

V následující podkapitole budou analyzovány programové priority hnutí SME RODINA pro volby 2016 a 2020. Jednotlivé body pak budou kódovány do klasifikačních kategorií datového souboru společnosti Manifesto. Cílem podkapitoly je zjistit, zda u hnutí SME RODINA lze identifikovat určitou ideovou a programovou kontinuitu.

5.3.1 Zobrazení stranického programu SME RODINA do voleb 2016 na pravolevé ose

Volby roku 2016 byly pro SME rodina první, a proto i klíčové. Z programových priorit je zřejmé, že je program silnou reakcí na aktuální politickou situaci a zároveň i snaha ukrást určitý elektorát podobnému typu protestních a anti-establishment hnutí.

- 1) Prvním bodem „prvního“ programu je zaručené právo na bydlení i se stanoveným nájmem. Jedná se zřejmě o reakci na protivládní protesty a migrační krizi, kdy je účelem zajištění jistot a práva na byt občanů Slovenské republiky. Z důvodu logiky tohoto programového bodu byl zvolena kategorie „Human Rights“, která nejlépe odpovídá právu na bydlení.
- 2) Druhý bod programu se týká podpory žáků středních škol, kterým SME RODINA slibuje zdarma veřejnou dopravu. Tento bod je v práci klasifikován jako podpora vzdělání tedy „Education Expansion“.
- 3) Třetím bodem je klasická podpora rodiny, která se v této práci objevuje u většiny politických stran, proto bude klasifikován stejně, tedy jako „Non-economic

Demographic Groups“

- 4) Ve čtvrtém bodu se SME RODINA zaměřuje na sociální podporu dětí a důchodců, a to konkrétně zrušením doplatků na léčiva a jiné zdravotnické prostředky. Tomuto bodu nejlépe odpovídá kategorie „Welfare State Expansion“.
- 5) Posledním analyzovaným bodem je zavedení exekuční amnestie, aby se zadlužení občané mohli zapojit do pracovního procesu a podpořit tím ekonomiku státu. Tento bod se nejvíce blíží deskripci kategorie „Market Regulation“.

Tabulka č. 18 – programová a ideologická pozice SME RODINA 2016

Programové teze překódované do dat Manifesto	Bodové hodnocení dle klasifikace Manifesto
Human Rights	0,703
Education Expansion	5,855
Non-economic Demographic Groups	0,703
Welfare State Expansion	13,349
Market Regulation	1,874
Procentuální zastoupení zvolených programových bodů v celém programu	22,484 %

(Zdroj: SME RODINA 2016, Volkens et al. 2021)

Jak je zřejmé z tabulky č. 18, pozice SME RODINA je poměrně sociální až levicová. Akcent je kladen zejména na nižší vrstvy společnosti a rodiny. Program je zaměřen na sociální a finanční pomoc těmto skupinám. Sociální podpora občanům je obsažena dokonce v 13,3 %. Jak ostatně název evokuje (v názvu hnutí se objevuje zkratka slovenské sociálnědemokratické strany SMĚR) a zobrazuje, hnutí se snaží působit jako ochránce těchto skupin a získat tím sociálně orientovaný elektorát.

5.3.2 Zobrazení stranického programu SME RODINA do voleb 2020 na pravolevé ose

Oproti volbám z roku 2016 se pořadí programových priorit hnutí mírně změnilo.

- 1) Nejdůležitějším bodem pro volby 2020 se stala větší podpora rodiny s dětmi. Důraz je kladen na větší počet dětí. Pro tuto programovou kategorii bylo zachováno stejné kódování jako v předchozím roce, tedy „Non-economic Demographic Groups“.
- 2) Druhý bod programu je stejný jako z roku 2016, akorát se posunul z pátého místa na místo druhé. Jedná se o exekuční amnestii. Z tohoto důvodu bude hodnota kódována stejně jako v minulých volbách, tedy.

- 3) Třetím bodem programu je sociální podpora rodin, dětí a důchodců. Cílem je zajistit co nejméně nákladnou lékařskou péči a zrušení doplatků na léky. Bod je stejný, jako byl bod v roce 2016, akorát se přesunul o jednu prioritní příčku výš. Bod tedy bude kódován stejně jako v roce 2016, tedy „Welfare State Expansion“.
- 4) Čtvrtý bod je v programových prioritách novinkou. SME RODINA se zaměřila na daňovou spravedlnost pro slovenské občany. Návrh měl vytvořit daňové třídy od běžného občana až po zahraniční korporace, které měly platit nejvyšší daně. Jedná se tedy o zásah státu do ekonomické sféry, z toho důvodu bude bod kódován jako „Keynesian Demand Management“, který nejlépe odpovídá tomuto zásahu.
- 5) Poslední bod se také liší od programových priorit prezentovaných v roce 2016. Je zde vyšší sociální apel, pravděpodobně reagující na koronavirovou krizi. Hnutí SME RODINA navrhuje finanční příspěvek pro rodiny, postižené krizí. Jedná se tedy o snahu přilepšit jedné straně. Tento bod bude kódován jako „Controlled Economy“, která nejlépe odpovídá snaze vládnoucí většiny po zmenšení dopadů krize.

Tabulka č. 19 – programová a ideologická pozice SME RODINA 2020

Programové teze překódované do dat Manifesto	Bodové hodnocení dle klasifikace Manifesto
Non-economic Demographic Groups	0,703
Market Regulation	1,874
Welfare State Expansion	13,349
Keynesian Demand Managment	0,7
Controlled Economy	0,234
Procentuální zastoupení zvolených programových bodů v celém programu	16,86 %

(Zdroj: SME RODINA 2020, Volkens et al. 2021)

Jak ukazuje analýza programu z roku 2020, SME RODINA své programové směřování prakticky nezměnila. Většina programových hodnot se shoduje s programem pro volby 2016, akorát se u některých změnilo pořadí. Co se však změnilo je apel hnutí na sociální otázky a problematiku. Bude se pravděpodobně jednat o efekt ekonomické krize, způsobené pandemií koronaviru.

5.3.3 Shrnutí

Jak ukazuje provedená analýza, hnutí SME RODINA je ve svých programových prioritách poměrně stabilní. Dlouhodobě se orientuje na konkrétní vrstvy společnosti, jako

jsou rodiny, důchodci a sociální skupiny, které chce daňově a finančně podporovat. Programová pozice se mezi volbami posunula více doleva, což může být zapříčiněno snahou hnutí získat voliče tehdy vládního SMERU. Celkově lze tedy programovou pozici hnutí SME RODINA brát jako posun doleva.

5.4 Depersonalizace

5.4.1 Absolutní počet alternací na post předsedy strany

V rámci následující podkapitoly bude analyzován proces alternace na post předsedy hnutí. Oproti všem ostatním v této práci analyzovaným stranám a hnutím je SME RODINA jediným, které prošlo procesem alternace. Jak již bylo zmíněno v úvodu práce, hnutí SME RODINA vznikla přejmenováním Strany občanů Slovenska. Navíc měla přejmenovaná verze pouhých 7 členů. V průběhu prvního volebního období byl navíc vyloučen z parlamentního klubu původní předseda Peter Mraček, kterého v čele strany nahradil roku 2015 Boris Kollár.

Tabulka č. 20 – Absolutní počet alternací na post předsedy strany

Strana	Počet alternací před volbami 2016	Počet alternací před volbami 2020
SME RODINA	1	1

(Zdroj: Vlastní zpracování)

5.4.2 Shrnutí

Jak ukázala analýza počtu alternací na post předsedy hnutí, je SME RODINA zajímavým případem, který se vymyká teoretickým předpokladům o personálních stranách. Ačkoliv alternace na postu předsedy proběhla, nedá se však úplně považovat za splněný předpoklad, protože se časem název strany změnil a sama strana se změnila při své transformaci na hnutí. Od přejmenování strany je jejím předsedou Boris Kollár, který svou dominanci ukázal již při vyloučení členů pár měsíců po volbách.

Oproti předpokladu personálních stran, kde lídr (často zmiňován i jako „leader-owner“) je zakladatelem strany, která se stává jeho personálním vehiklem. V případě Borise Kollára se však jedná o moment, kdy si personální lídr „kupuje“ svoji stranu, čímž šetří čas při jejím založení. Lze tedy říct, že samostatné založení strany není pro účely „leader-ownera“ nutné a tento proces může být nahrazen zakoupením strany „na klíč“.

5.5 Schopnost lídra překonat vnitřní organizační šoky

5.5.1 Pravomoc rozpuštění regionálních organizačních struktur strany

V rámci této podkapitoly je charakterizována pravomoc předsedy rozpouštět jednotlivá regionální stranická uskupení. Prvním organizačním prvkem, který stanovy zmiňují je regionální koordinátor hnutí. Ten může být schválen předsednictvem hnutí, a to na návrh předsedy hnutí. Při schválení pak jmenuje regionálního koordinátora předseda hnutí. Odvolat ho naopak může opět předsednictvo (SME RODINA 2018).

Co se týče krajských, okresních a místních organizací, předseda hnutí má samostatné pravomoci pouze k odvolání předsedů všech těchto organizací. Přímé rozpouštění je v tomto ohledu složitější proces. O rozpouštění krajské organizace stanovy nehovoří, avšak vzhledem k pravomoci předsedy odvolávat její předsedy, lze to charakterizovat jako možnost jakéhosi „vyčištění“ krajské organizace, ale nedá se mluvit o přímé pravomoci zrušení, která je charakterizována v metodologickém konceptu této práce. V případě okresní organizace mluví stanovy jasněji. Vyjma snížení počtu členů pod nutnou mezi, samo rozpouštěním a neschopností se usnášet, může okresní organizaci rozpustit předsednictvo. Stejným případem je i místní organizace (SME RODINA 2018). Z tohoto důvodu je nutné se poslední částí této podkapitoly analyzovat činnost předsednictva hnutí. Stanovy nabízejí ohledně předsednictva pouze informace o jeho volbě, usnášeníschopnosti a možnosti založení již zmíněných regionálních struktur, avšak žádné o rozpouštění těchto struktur.

5.5.2 Shrnutí

Z provedené analýzy je zřejmé, že předseda hnutí má vliv „pouze“ na odvolávání předsedů organizačních regionálních struktur, což je jistě významná funkce pro udržování organizační stability. Nejedná se přímo o pravomoc rozpouštění, ale je to i tak významný nástroj pro udržování stability regionálních struktur. Boris Kollár může prakticky do nekonečna odvolávat předsedy jednotlivých struktur. Z tohoto důvodu mu lze přiřknout pravomoc rozpouštět regionální stranické struktury.

5.6 Schopnost lídra ovlivňovat členskou politiku

5.6.1 Pravomoc lídra udělovat a odjímat členství ve straně

Pravomoc odjímat a udělovat členství je bezpochyby důležitou složkou, o kterou se může předseda personální strany opřít při udržování její stability. V případě, že by se občan Slovenské republiky chtěl stát členem hnutí SME RODINA, muselo by jeho přihlášku schválit předsednictvo hnutí. Stejným principem se dá i členství odejmout. V obou případech

tedy musí rozhodnout předsednictvo hnutí (SME RODINA 2018).

5.6.2 Shrnutí

Jak prokázala analýza stanov, ani v tomto případě nemá předseda hnutí přímou pravomoc nad oběma směry členské politiky. Opět se tedy nepotvrzuje teoretický předpoklad personálních stran. Avšak vzhledem k personalizaci názvu strany a zakročení předsednictva při neaktivitě poslaneckého klubu lze předpokládat, že po stránce neformální bude u moci předseda Boris Kollár. Případ připomíná postavení předsedy hnutí SPD.

5.6.3 Mediální dominance lídra vůči straně

V této části práce bude analyzována mediální dominance Borise Kollára vůči hnutí SME RODINA. Pro analýzu bylo vybráno 7 subjektů, které splňují její podmínky, tedy že mají založenou soukromou stránku na sociální síti Facebook, a to včetně hlavní stránky hnutí.

Tabulka č. 21 – Postavení lídra vůči svým spolustraníkům na sociální síti Facebook

Jméno	Vynaložená částka (kč) v období 1.3. - 29.5.2022	Počet sledujících na osobní stránce sociální sítě Facebook k 25.7.2022
Martin Borguľa	27000	4125
Sme rodina	22225	119 167
Miloš Svrček	2700	21 352
Igor Kašper	2550	5521
Patrik Linhart	1575	42 123
Petra Hajšelová	300	2236
Boris Kollár	0	144 138

(Zdroj: Knihovna reklam, Facebook, vlastní zpracování)

5.6.4 Shrnutí

Jak ukazuje provedená analýza mediálního postavení lídra, ani v tomto případě se nepotvrzuje předpoklad personálních stran o silném postavení lídra v rámci médií. Jak lze vidět v tabulce číslo č. 21, lídr Boris Kollár do své propagace neinvestuje ve sledovaném období ani korunu. Výsledek je tedy podobný jako u Igora Matoviče, který navíc ani nemá osobní stránku na Facebooku. Stejně jako u OLANO, tak i SME RODINA investuje více peněz do své stranické stránky. Lze předpokládat, že bude mít Boris Kollár velký mediální

prostor v tradičních typech médií (noviny, televize). Co se týče počtu sledujících, Boris Kollár jich má ze sledovaných subjektů nejvíce. Proces bude pravděpodobně stejný jako OLANO, tedy že se příspěvky politiků budou sdílet skrze hlavní stránku, do které je investováno nejvíce peněz.

5.7 Závěr

Hnutí SME RODINA bezpochyby obsahuje určité personalizační vzorce, o čemž ostatně vypovídá i jméno lídra v celém názvu strany. Oproti předchozímu analyzovanému OLANU, vykazuje SME RODINA větší vnitrostranickou stabilitu. SME rodina má ve svých stanovách body o stranických strukturách. Jak bylo zmíněno výše, Marušiak (2017) uvádí, že SME RODINA nemá žádné regionální organizační struktury, což analyzované stanovy popírají. Lze se tedy domnívat, že Boris Kollár postupně hnutí institucionalizuje a stabilizuje. I stabilita poslaneckého klubu vypovídá o větší konzistenci než u hnutí OLANO. Navíc byli všichni odstoupivší poslanci z poslaneckého klubu a hnutí vyloučení předsednictvem. Mezi vyloučenými byl i Peter Mraček, který byl předsedou strany, ze které vzniklo hnutí SME RODINA. Tento akt naopak upevnil Kollárovu moc v hnutí.

Jak již bylo zmíněno, Kollárovo hnutí vzniklo přejmenováním jiné strany, která měla jiného předsedu. Je otázka, zda v tomto případě lze hovořit o depersonalizaci, vzhledem ke změně podstaty strany. Avšak vzhledem k názvu strany lze předpokládat, že k postupné depersonalizaci u SME RODINA nedochází. Co se týče programových priorit a ideologické pozice hnutí SME RODINA, i zde se personalizační tendence nepotvrzují a programová pozice vykazuje stabilitu. Pozice se během let 2016–2020 posunula mírně doleva. Důvodem bude pravděpodobně krize koronaviru, která způsobila zpomalení ekonomiky. Dle bodových priorit se SME RODINA orientuje jako sociální strana.

Co se týče postavení lídra ve straně, výsledek analýzy ukazuje podobné výsledky, jako u předchozích analyzovaných stran. Ve členské politice rozhoduje o přijetí a odejmutí členství, vše je řešeno skrze předsednictvo hnutí, nikoliv pouze předsedu. Trochu jinak je to s pravomocí rozpouštět regionální organizační struktury. Zde má lídr větší pravomoci, a to konkrétně pravomoc odvolávat předsedu daného regionálního uskupení. Nejedná se o přímou pravomoc rozpouštět, ale jedná se o účinný nástroj kontroly, kdy může Boris Kollár prakticky do nekonečna odvolávat předsedy, dokud se regionální uskupení nestabilizuje. Mediální postavení Borise Kollára se v analýze ukázalo jako velmi slabé. Na analyzované sociální síti Facebook do sebe neinvestuje ani korunu. Oproti tomu Andrej Babiš a Tomio Okamura do svých stránek investují značné peníze. Celkově se dá SME RODINA zařadit

mezi personální strany, ale ne v plném rozsahu. SME RODINA vykazuje určitou snahu o stabilizaci a rozšíření svých struktur. Lze tedy hovořit o postupné stabilizaci.

6 Závěr

Diplomová práce se zabývala tématem personálních stran (v tomto případě hnutí), stále aktivně působících v české a slovenské parlamentní politice. V teoretické části byl napřed popsán dosavadní výzkum zabývající se fenoménem personalizace politiky, jehož jsou personální strany součástí. Následně byly představeny teoretické základy personálních stran a to společně s reflexí dosavadních teorií o politických stranách. Z představené teoretické literatury pak byl složen metodologický koncept, který odráží teoretické předpoklady o personálních stranách. Co se týče reflexe odborné literatury, současný diskurz vychází primárně z analýzy Forza Italia, která je tak, podobně jako u teorie stran jako firma, brána jako modelový příklad toho, jak má personální strana vypadat. Teorie proto vychází zejména z komparace různých stran s Berlusconiho projektem. Základními znaky, na kterých se shoduje většina autorů jsou slabá organizační struktura (strana jako personální vehíkl pro volby, silná pozice lídra a celková ideologická a programová flexibilita. V následující tabulce budou představeny výsledky analýzy personálních vzorců, na základě kterých pak budou potvrzeny či vyvráceny zvolené hypotézy.

Tabulka č. 22 – Výsledky analýzy českých a slovenských personálních stran

Operacionalizace indikátorů	ANO	SPD	OLANO	SME RODINA
Přítomnost regionálních organizačních struktur ve stanovách strany	Ano	Ano	Ne	Ano
Procentuální míra rezignací na členství v poslaneckém klubu	0 %	18,2 %	47,4 %	27,3 %
Zobrazení stranického programu na pravolevé ose	Posun doleva	Posun doleva	Stabilizace anti-establishment narativu	Posun doleva

Absolutní počet alternací na post předsedy strany	0	0	0	1
Pravomoc rozpuštění regionálních organizačních struktur strany	Ne	Ne	Ne	Ano
Pravomoc lídra udělovat a odjímat členství ve straně	Ne	Ne	Ano	Ne
Rozdíl peněz investovaných do reklam na sociální síti Facebook mezi lídrem a zbytkem analyzovaných straníků	77 %	96 %	0 %	0 %
Nejvyšší počet sledujících z celé strany na sociální síti Facebook	ANO	ANO	ANO	ANO

(Zdroj: Vlastní zpracování)

H1: Absence přítomnosti vnitřních struktur (regionálních organizačních struktur) povede k destabilizaci vnějších struktur (poslaneckého klubu).

Tato hypotéza se na základě provedené analýzy potvrdila. Hnutí OLANO Igora Matoviče ve svých stanovách nemá zmínku o regionálních organizačních strukturách. Zároveň můžeme u hnutí OLANO pozorovat ve sledovaném období signifikantní nestabilitu poslaneckého klubu, která dosahuje téměř 50 %. Zbytek sledovaných subjektů má regionální organizační struktury. Zároveň je u zbylých subjektů i nízká fragmentace poslaneckého klubu. Hnutí ANO vykazuje dokonce nulovou fragmentaci, což je poměrně překvapivý výsledek.

H2: Personální strany nevykazují pevné ideologické a programové báze, a proto je nelze v tomto rámci zařadit.

Druhou hypotézu lze též potvrdit. Na základě provedené analýzy pěti hlavních

programových priorit je zřejmé, že zvolená hnutí nemají pevnou ideologickou strukturu, ze které by vycházely programové teze. Výjimkou je v tomto případě hnutí SPD, kde programový posun není tak značný. Program ostatních hnutí je spíše reakcí na vládní garnituru, a v čase se mění, což je nejvíce vidět u hnutí ANO. U tří hnutí sledujeme mezi zvolenými volbami posun k levici, zejména pak k sociálnímu apelu. Posun bude zřejmě zapříčiněn koronavirovou krizí. U hnutí OLANO můžeme sledovat stabilizaci anti-establishment proudu, který však sám o sobě nemá žádnou ideologickou či programovou bázi.

H3: Nenulový výsledek analýzy alternace na postu předsedy povede k tomu, že i ostatní indikátory pozice lídra ve straně budou mít depersonalizační charakter.

Jediné hnutí, u kterého byl výsledek alternace na post předsedy nenulový, je hnutí SME RODINA. Hnutí vzniklo transformací z původní Strany občanů Slovenska. Boris Kollár však hned v počátcích parlamentního působení SME RODINA vyloučil původního předsedu strany. Ani zbytek indikátorů neodpovídá depersonalizační tendenci, ba naopak Boris Kollár je jediným z analyzovaných předsedů, který má právo sám ovlivňovat regionální organizační struktury. Tuto hypotézu lze tedy považovat za vyvrácenou.

H4: Silná pozice lídra ve straně (na základě indikátorů schopnosti překonání vnitřních šoků a schopnosti ovlivňovat členskou politiku) má pozitivní vliv na vnější a vnitřní stabilitu strany.

Čtvrtá hypotéza nelze na základě provedené analýzy potvrdit, či vyvrátit. Žádný z lídrů nemá obě stabilizační pravomoci přímo ve svých rukou. Proto v těchto věcech rozhoduje předsednictvo. Pro potvrzení, či vyvrácení hypotézy je nutné se více zaměřit na neformální stránku fungování daných hnutí.

H5: Vzhledem k rozdílnému počtu volebních obvodů, kdy Česká republika jich má 14 a Slovensko 1, bude vnitřní organizační struktura vyšší u českých politických stran.

Poslední zvolená hypotéza se potvrdila. V českém prostředí existuje negativní historická zkušenost (Úsvit, Věci veřejné) s přehlížením nutnosti založení regionálních organizačních struktur. U Úsvitu byla tato absence jedním z důvodů jeho rozpadu. U českých hnutí jsou proto regionální organizační struktury přítomny již v době vzniku. U slovenských hnutí nebyly regionální organizační struktury z počátku přítomny. Hnutí SME RODINA své organizační struktury začalo rozvíjet až po svém prvním volebním období. Hnutí OLANO stále nemá ve svých stanovách přítomnost těchto struktur, ale už se na jejich webové stránce zobrazují určité regionální kluby, které však nejsou oficiálními strukturami. Lze tedy

sledovat jev, kdy české strany tvoří své stranické struktury již od počátku svého vzniku, a naopak slovenské strany dochází k tomuto stabilizačnímu jevu postupně.

6.1 Další závěry

Z provedené analýzy a představení vzorců českých a slovenských personálních stran jsou zřejmé další závěry, nad kterými je dobré se pozastavit. Předně je zde rozpor s předpokladem slabé organizační struktury. České subjekty mají jednak rozvětvené organizační struktury, ale zároveň mají snahu o jejich fungování. Důkazem jsou příklady rušení regionálních organizačních struktur. Slovenské subjekty ve svých parlamentních počátcích nemají organizační struktury, a soustředí se pouze na „vysokou“ politiku. Časem však postupně struktury vytvářejí a to ve všech slovenských krajích. České i slovenské strany se postupem času stabilizují a profesionalizují svou členskou a organizační základnu. Jedním z důvodů může být velký počet voleb, který dává potenciál k politickému uplatnění členů regionálních struktur, kteří tak získávají motivaci k práci pro danou politickou stranu. Nepotvrzují se ani závěry vzešlé z výzkumu italských personálních stran (Musella 2020), tedy že uvnitř stran se začnou tvořit frakce vedené většinou poslanci, kteří začínají budovat svůj vlastní personální kapitál.

Dalším z předpokladů, který se v československém prostředí projevil jinak, je dominantní postavení lídra vůči své straně. Z výsledných vzorců vyplývá, že lídr není absolutní tvář celé strany, ale ke svému úspěchu potřebuje ještě užší okruh lidí. V případě teorie personálních stran se jedná o typ tzv „leader party“ (Rahat 2022), která odpovídá jakémusi „odlehčenému“ provedení personální strany. Čistý typ personální strany, tak jako se uvádí za příklad Forza Italia, by v československém prostředí přežil pravděpodobně jedny až dvoje volby, než by se destabilizoval a marginalizoval.

6.2 Potencionální budoucnost výzkumu

Jak ukázala provedená analýza, země východní Evropy mají jistá specifika, která neodpovídají teoretickým předpokladům vycházejícím primárně právě z analýz západních zemí. Budoucnost výzkumu proto vidím v analýze východního prostoru, který může přinést zajímavé poznatky.

Použitá literatura a zdroje

- ANO. AŽ DO ROZTRHÁNÍ TĚLA!: TEN JEDINÝ PROGRAM, KTERÝ POTŘEBUJETE. JAKO VŽDYCKY. In: ANO bude líp [online]. [cit. 2022-07-17]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/file/edee/2021/ano-volebni-program.pdf>
- ANO. Stanovy politického hnutí ANO 2011. Praha. Dostupné také z: <https://www.anobudelip.cz/file/edee/ke-stazeni/2021/stanovy-ano.pdf>. 2021.
- ANO. TEĎ NEBO NIKDY: TEN JEDINÝ PROGRAM, KTERÝ POTŘEBUJETE. In: ANO bude líp [online]. [cit. 2022-07-17]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/file/edee/2017/09/program-hnuti-ano-pro-volby-do-poslanecke-snemovny.pdf>
- BALMAS, Meital, et al. Two routes to personalized politics: Centralized and decentralized personalization. *Party Politics*, 2014, 20.1: 37-51.
- BENNETT, W. Lance. The personalization of politics: Political identity, social media, and changing patterns of participation. *The annals of the American academy of political and social science*, 2012, 644.1: 20-39.
- BOBBA, Giuliano; SEDDONE, Antonella. Personal and Personalized Party: Notes on a Theoretical Framework. In: Annual Conference of the Political Studies Association, London, UK. April. 2011. p. 16-19.
- CALISE, Mauro. The personal party: an analytical framework. *Italian Political Science Review/Rivista Italiana di Scienza Politica*, 2015, 45.3: 301-315.
- CANOVAN, Margaret. Populism for political theorists?. *Journal of Political ideologies*, 2004, 9.3: 241-252.
- CAPRARA, Gian Vittorio; ZIMBARDO, Philip G. Personalizing politics: a congruency model of political preference. *American psychologist*, 2004, 59.7: 581.
- CIRHAN, Tomáš; KOPECKÝ, Petr. Career backgrounds, professional network and party cohesion: The success of ANO in the Czech Republic. *Czech Journal of Political Science*, 2017, 24.2: 116-136.
- ČESKÁ TISKOVÁ KANCELÁŘ. ANO zrušilo místní organizace v Kladně a Praze 7. Kvůli sporům i špatným výsledkům. In: Aktuálně.cz [online]. 13.9.2019 [cit. 2022-07-16]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/ano-zrusilo-mistni-organizace-v-kladne-a-praze-7/r~61e66816d5ff11e984c6ac1f6b220ee8/>
- Český Statistický úřad: ČSÚVolby.cz - Český statistický úřad | ČSÚ [online]. [16. July 2022]. Dostupné z: <https://volby.cz/>
- ČEVELOVÁ, Jana. Kollár vyhodil z klubu troch poslancov – Šimkovičovou, Holúbka a Marčeka. In: Denník N [online]. 8.6.2016 [cit. 2022-07-17]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/minuta/481251/>
- DIVINOVÁ, Jana. Předražené nemovitosti. Třetina majitelů požaduje přemrštěné částky. In: IDNES.cz [online]. Praha: Mafra, 26.2.2018 [cit. 2022-07-16]. Dostupné z:

https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/nemovitosti-ceny-byty-domy.A180225_191035_ekonomika_evam

DUVERGER, Maurice. *Politické strany*. Charles University in Prague, Karolinum Press, 2016.

GARZIA, Diego. The personalization of politics in Western democracies: Causes and consequences on leader–follower relationships. *The Leadership Quarterly*, 2011, 22.4: 697-709.

GUNTHER, Richard; DIAMOND, Larry. Species of political parties: A new typology. *Party politics*, 2003, 9.2: 167-199.

HLOUŠEK, Vít, et al. *The rise of entrepreneurial parties in European politics*. Springer International Publishing, 2020.

HLOUŠEK, Vít. Two types of presidentialization in the party politics of Central Eastern Europe. *Italian Political Science Review/Rivista Italiana di Scienza Politica*, 2015, 45.3: 277-299.

HOLTZ-BACHA, Christina; LANGER, Ana Ines; MERKLE, Susanne. The personalization of politics in comparative perspective: Campaign coverage in Germany and the United Kingdom. *European Journal of Communication*, 2014, 29.2: 153-170.

HYNČICA, Pavel; ŠÁROVEC, Daniel. *Slovenské politické strany optikou konceptu novosti*. 2018.

IGNAZI, Piero. The crisis of parties and the rise of new political parties. *Party Politics*, 1996, 2.4: 549-566.

JUREK, Petr. „Personalizace volebního systému–případ Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR“. *Politics in Central Europe*, 2012, 8.2: 124-140.

KAASE, Max. Is there personalization in politics? Candidates and voting behavior in Germany. *International Political Science Review/Revue internationale de science politique*, 1994, 211-230.

KARVONEN, Lauri. *The personalisation of politics: A study of parliamentary democracies*. Ecpr Press, 2010.

KATZ, Richard S.; MAIR, Peter. Changing models of party organization and party democracy: the emergence of the cartel party. *Party politics*, 1995, 1.1: 5-28.

KEFFORD, Glenn; MCDONNELL, Duncan. Inside the personal party: Leader-owners, light organizations and limited lifespans. *The British Journal of Politics and International Relations*, 2018, 20.2: 379-394.

KING, Anthony. Do leaders’ personalities really matter. *Leaders’ personalities and the outcomes of democratic elections*, 2002, 1-43.

KOPECKÝ, Josef. Poslankyně Hyťhová opouští SPD, bude spolupracovat s Klausovou Trikolórou. In: IDNES.CZ [online]. iDNES.CZ [cit. 2022-03-09]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/hythova-spd-konec-trikolora.A200727_125620_domaci_kop

KOPEČEK, Lubomír, et al. *Já platím, já rozhoduji! Političtí podnikatelé a jejich strany*. P Publishing, 2018.

KOSTADINOVA, Tatiana; LEVITT, Barry. *Toward a theory of personalist parties: Concept formation and*

- theory building. *Politics & Policy*, 2014, 42.4: 490-512.
- LANGER, Ana Inés. A historical exploration of the personalisation of politics in the print media: The British Prime Ministers (1945–1999). *Parliamentary Affairs*, 2007, 60.3: 371-387.
- LANGER, Ana Ines. *The personalisation of politics in the UK: Mediated leadership from Attlee to Cameron*. Manchester University Press, 2011.
- MARUŠIAK, Juraj, et al. Political entrepreneurs as a challenge for the party system in Slovakia. *Politologický časopis-Czech Journal of Political Science*, 2017, 24.2: 179-200.
- MATULÍK, Petr. ANO zařizlo buňku v Brně. Babiš varoval, že si nenechá kazit. In: IDNES.cz [online]. Praha: Mafra, 16.6.2020 [cit. 2022-07-16]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/hnuti-ano-babis-kraj-organizace-brno-zruseni.A200616_084625_domaci_pmk
- MAZZOLENI, Oscar; VOERMAN, Gerrit. Memberless parties: Beyond the business-firm party model?. *Party Politics*, 2017, 23.6: 783-792.
- MCALLISTER, Ian, et al. The personalization of politics. In: *The Oxford handbook of political behavior*. Oxford University Press, 2007.
- MCDONNELL, Duncan. Silvio Berlusconi's Personal Parties: From Forza Italia to the Popolo Della Libertà. *Political Studies*, 2013, 61: 217-233.
- MCGREGOR, Shannon C.; LAWRENCE, Regina G.; CARDONA, Arielle. Personalization, gender, and social media: Gubernatorial candidates' social media strategies. *Information, communication & society*, 2017, 20.2: 264-283.
- MUSELLA, Fortunato. Personal leaders and party change: Italy in comparative perspective. *Italian Political Science Review/Rivista Italiana di Scienza Politica*, 2015, 45.3: 227-247.
- MUSELLA, Fortunato. The personalization of Italian political parties in three acts. *Contemporary Italian Politics*, 2020, 12.4: 411-424.
- NĚMCOVÁ, Veronika. Tomio Okamura dál povede hnutí SPD. In: *České volby* [online]. 5.12.2021 [cit. 2022-07-17]. Dostupné z: <https://www.ceske-volby.cz/2021/12/05/tomio-okamura-dal-povede-hnuti-spd/>
- NUSSELDER, André. Twitter and the personalization of politics. *Psychoanalysis, Culture & Society*, 2013, 18.1: 91-100.
- OLANO. Hnutie v regiónoch. In: *Obyčajní ľudia* [online]. 2022 [cit. 2022-07-17]. Dostupné z: <https://www.obycajniludia.sk/hnutie-v-regionoch/>
- OLANO. Program za ľudské a rozumné Slovensko. In: *Obyčajní ľudia* [online]. 2016 [cit. 2022-07-17]. Dostupné z: <http://www.obycajniludia.sk/wp-content/uploads/2016/02/program-olano.pdf>
- OLANO. STANOVY politického hnutia s názvom OBYČAJNÍ ĽUDIA a nezávislé osobnosti (OLANO), NOVA, Kresťanská únia (KÚ), ZMENA ZDOLA. In: *Obyčajní ľudia* [online]. 2017 [cit. 2022-07-17].

Dostupné z: <https://www.obycajniludia.sk/stanovy/>

PANEBIANCO, Angelo, et al. Political parties: organization and power. CUP Archive, 1988.

PAVLÍČKOVÁ, Jana. Hnutí ANO zrušilo místní organizace v Liberci a Frýdlantu. In: Deník.cz [online]. Praha, 21.12.2016 [cit. 2022-07-16]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/hnuti-ano-zrusilo-mistni-organizace-v-liberci-a-frydlantu-20161220.html

POGUNTKE, Thomas; WEBB, Paul. The presidentialization of politics in democratic societies: A framework for analysis. The presidentialization of politics: a comparative study of modern democracies, 2005, 1.

Poslanec Volný vystupuje z Okamurovy SPD. Vadí mu, že jsou v hnutí, neonacisté, rasisté a násilníci. In: IROZHLAS [online]. Praha, 15. 3. 2019 [cit. 2022-03-09]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/lubomir-volny-spd-okamura-vystoupeni-ze-strany_1903151612_dbr

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky [online]. Praha [cit. 2022-07-16]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?akk=2>

PROGRAM 2020: Úprimne, odvážne, pre ľudí. In: Obyčajní ľudia [online]. [cit. 2022-07-17]. Dostupné z: <https://www.obycajniludia.sk/program-2020/>

RAHAT, Gideon. Party Types in the Age of Personalized Politics. Perspectives on Politics, 2022, 1-16.

RAHAT, Gideon; KENIG, Ofer. From party politics to personalized politics?: party change and political personalization in democracies. Oxford University Press, 2018.

RAHAT, Gideon; SHEAFER, Tamir. The personalization (s) of politics: Israel, 1949–2003. Political communication, 2007, 24.1: 65-80.

REMIŠOVÁ, Veronika. Prečo ochádzam z klubu OĽaNO? (názor Veroniky Remišovej). In: Aktuality.sk [online]. 18.6.2019 [cit. 2022-07-17]. Dostupné z: <https://www.aktuality.sk/clanok/701795/preco-ochadzam-z-klubu-olano-nazor-veroniky-remisovej/>

Report Meta Knihovny reklam. In: Facebook [online]. Meta [cit. 2022-07-16]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/ads/library/report/?source=nav-header>

RYBÁŘ, Marek, et al. Po stopách politického zemětřesení: Parlamentní volby na Slovensku v roce 2016. Centrum pro studium demokracie a kultury a Masarykova univerzita, 2017.

SARTORI, Giovanni. Strany a stranické systémy. Schéma pro analýzu. Brno: CDK, 2005.

SME RODINA. PROGRAM POMOCI RODINÁM 2020. In: Hnutie Sme rodina [online]. 2020 [cit. 2022-07-18]. Dostupné z: <https://hnutie-smerodina.sk/dokumenty/Final-Program-SME-RODINA-volebny-program.pdf>

SME RODINA. Stanovy hnutia Sme rodina. In: Sme rodina [online]. 2018 [cit. 2022-07-17]. Dostupné z: <https://hnutie-smerodina.sk/stanovy/>

SME RODINA. Volebný program strany SME RODINA k marcovým voľbám 2016. In: Hnutie Sme rodina

[online]. 2016 [cit. 2022-07-18]. Dostupné z: <https://slovenska-politika.webnode.sk/products/volebny-progrDam-strany-sme-rodinak-marcovym-volbam-2016/>

SME. Výsledky parlamentných volieb 2016. In: SME [online]. 2016 [cit. 2022-07-17]. Dostupné z: <https://volby.sme.sk/parlamentne-volby/2016/vysledky>

SPD, 2015. Volební konference hnutí SPD dne 4.8.2015 v Praze. Svoboda a přímá demokracie [online]. Praha [cit. 2022-01-24]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/volebni-konference-hnuti-spd-dne-4-8-2015-v-praze/>

SPD. Program [online]. In: [cit. 2022-07-17]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/program-vypis/>

SPD. Stanovy politického hnutí - Svoboda a přímá demokracie. Praha. 2017, Dostupné také z: https://www.spd.cz/wp-content/uploads/2021/04/priloha_893095177_1_SPD-zm%C4%9Bna-stanov.pdf

SPD. Volební program pro hnutí SPD 2017. In: Svoboda a přímá demokracie [online]. [cit. 2022-07-17]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/tomio-okamura-volebni-program-hnuti-spd-2017/#:~:text=%20Tomio%20Okamura%3A%20VOLEBN%C3%8D%20PROGRAM%20HNUT%C3%8D%20SPD%202017,o%20vystoupen%C3%AD%20%C4%8CR%20z%20EU%0ANE%20st%C3%A1tn%C3%ADmu...%20More%20>

STAUBER, Jakub. Vzorce institucionalizace politických stran v České republice. 2020.

STOKES, Donald E. Some dynamic elements of contests for the presidency. *American Political Science Review*, 1966, 60.1: 19-28.

STUPŇAN, Igor. Daniel Lipšic sa vzdal mandátu poslanca. In: Pravda [online]. 22.9.2016 [cit. 2022-07-17]. Dostupné z: <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/405792-daniel-lipšic-sa-vzdal-mandatu-poslanca/>

ŠÁROVEC, Daniel, et al. Nástup nových politických stran v ČR od roku 2013: hnutí ANO 2011 a Úsvit přímé demokracie pohledem konceptu novosti. *Sociológia-Slovak Sociological Review*, 2018, 50.1: 78-113.

ŠMIGOL, Ondřej. „Nechci zabrušovat, abych nemusel vybrušovat.“: Okamurův muž čelí posměchu. In: Echo24 [online]. 25. 10. 2017 [cit. 2022-03-09]. Dostupné z: <https://www.echo24.cz/a/pXCEF/nechci-zabrusovat-abych-nemusel-vybrusovat-okamuruv-muz-celi-posmechu>

ŠVIHEL, Petr, 2018. Okamura obhájil funkci šéfa SPD. V projevu se přirovnal k Čapkovi, Zeman nedorazil. Seznam zprávy [online]. Praha [cit. 2022-01-24]. 2018. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/okamura-obhajuje-poprve-funkci-sefa-spd-zeman-nedorazil-poslal-jen-video-51774>

VAN AELST, Peter; SHEAFER, Tamir; STANYER, James. The personalization of mediated political communication: A review of concepts, operationalizations and key findings. *Journalism*, 2012, 13.2: 203-220.

Volby do národnej rady Slovenskej republiky 2012. In: Web archive [online]. [cit. 2022-07-17]. Dostupné z:

<https://web.archive.org/web/20120314231352/http://app.statistics.sk/nrsr2012/sr/tab1.jsp?lang=sk>

VOLKENS, Andrea; WERNER, Annika. Manifesto Coding Instructions (3. fully revised edition). 2021.

VOŽENÍLKOVÁ, Marcela, et al. Personalizace volebního systému v návrzích volebních reforem v České republice. *European Electoral Studies*, 2015, 10.1: 33-50.

VOŽENÍLKOVÁ, Marcela. Personalizace politiky v České republice. Masarykova univerzita, 2018.

VOŽENÍLKOVÁ, Marcela; ŠEDO, Jakub. PERSONALIZACE VOLEBNÍCH SYSTÉMŮ V ČESKÉ REPUBLICE. MOŽNOSTI A LIMITY METODY J. CAREYHO A M. SHUGARTA. *Political Sciences/Politické Vedy*, 2016, 19.1.

WERNER, Annika, Onawa LACEWELL, Andrea VOLKENS, Theres MATTHIESS, Lisa ZEHNTER a Leila VAN RINSUM, 2021. Manifesto Coding Instructions: 5th fully revised edition. Manifesto Project Dataset.

ZDENĚK, Hynek. Hnutí ANO zrušilo svou hodonínskou buňku. In: *IDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 18. 12. 2015 [cit. 2022-07-16]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/brno/zpravy/hnuti-ano-zrusilo-v-hodonine-svou-mistni-organizaci.A151218_152945_brno-zpravy_zde

ZEMIAR, Ján. EXKLUZÍVNE Kandidátka Kollárovej strany Sme rodina odhalená: Tak toto je bomba!. In: *Topky.sk* [online]. 4.12.2015 [cit. 2022-07-17]. Dostupné z: <https://www.topky.sk/cl/100535/1514105/EXKLUZIVNE-Kandidatka-Kollarovej-strany-Sme-rodina-odhalena--Tak-toto-je-bomba->

ŽÚBOROVÁ, Viera, et al. Prejavy personalizácie líderstva: perspektívy slovenských straníckych lídrov vo vzťahu k medializácii. *Středoevropské politické studie*, 2011, 13.4: 399-419.

ŽÚBOROVÁ, Viera. Newcomers in politics? The success of new political parties in the Slovak and Czech Republic after 2010?. *Baltic Journal of Law & Politics*, 2015 vol. 8, iss. 2, p. 91-111, 2015.

Teze Diplomové práce

Komparace českých a slovenských personálních stran

Autor práce: Bc. Michal Malý

Vedoucí práce: PhDr. Josef Mlejnek Ph.D.

Název v jazyce práce: Komparace českých a slovenských personálních stran

Název v anglickém jazyce: Comparison of Czech and Slovak Personal Parties

Klíčová slova: personální strana, ANO 2011, SPD, Sme rodina, OĽaNO

Klíčová slova anglicky: personal party, ANO 2011, SPD, We are family, OĽaNO

Charakteristika tématu a dosavadní stav výzkumu

Téma personálních stran není ve světové politologii žádným novým tématem. Počátek výzkumu personálních stran má své kořeny v Itálii a je silně spjat s osobou Silvia Berlusconiho. Berlusconiho Forza Italia se stala modelovým příkladem personální strany, a tedy i základem pro další komparativní výzkum. S tímto přístupem se můžeme setkat v pracích. Buď se autoři snaží na základě Berlusconiho postavit analytické schéma (Calise,2015; Kostadinova, Levitt 2014a; Diamond, Gunter 2003), nebo komparují stranu Forza Italia s jinou personální stranou (Kefford, McDonnell 2018), nebo vycházejí ze studií o Berlusconiho a analyzují jiné strany (Kefford, McDonnell 2016; Kostadinova, Levitt 2014b). V českém a slovenském prostředí se s výzkumem personálních stran přímo nesetkáme. Existuje však řada studií, které se zabývají podnikatelskými stranami v České republice a na Slovensku (Hloušek, Chytilík, Kopeček, Svačinová 2018; Hloušek, Kopeček 2017). Koncepce podnikatelských a personálních stran jsou si v mnoha aspektech podobné.

Téma této diplomové práce se bude zabývat personálními stranami na území České republiky a Slovenska. Výběr zemí není nikterak náhodný. Jelikož byly obě země ještě roku 1992 zemí jednou, je hlavní myšlenkou práce sledovat kam směřoval vývoj personálních stran a v čem se tento vývoj liší. Základem práce tedy bude komparace jednotlivých ukazatelů slovenských a českých personálních politických stran. Z České republiky budou sledována hnutí ANO 2011, SPD Na Slovensku budou sledována hnutí OĽaNO a Sme rodina.

Metody práce

Rozdíl v pravidlech volební soutěže může mít na výskyt personálních stran velký vliv.

Základní náplní práce bude komparace jednotlivých ukazatelů personálních stran. Sledován bude kontext vzniku jednotlivých stran, jestli jsou spjaty s nějakou firmou, jestli vznikly z nějaké regionální strany apod. Dále bude zkoumána organizační struktura vybraných politických stran, respektive hnutí, a to formou obsahové analýzy stanov jednotlivých hnutí. Práce se zaměří i na volební vývoj zvolených hnutí v čase.

Cílem práce je tedy zkomparovat vybrané ukazatele a vysvětlit případné rozdíly, které mezi sebou budou české a slovenské personální strany mít.

Předpokládaná struktura práce

Úvod práce

- 1) Teoretické rysy personálních stran
- 2) Charakteristika volebních systémů obou zemí a jejich vzájemná komparace
- 3) Analýza hnutí ANO
- 4) Analýza hnutí SPD
- 5) Analýza hnutí Sme rodina
- 6) Analýza hnutí OĽaNO
- 7) Komparace zjištěných údajů a ukazatelů

Závěr

Základní literatura

CALISE, Mauro. The personal party: an analytical framework. *Rivista italiana di scienza politica* [online]. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2015, 45(3), 301-315 [cit. 2021-9-1]. ISSN 0048-8402. Dostupné z: doi:10.1017/ipo.2015.18

DIAMOND, Larry a Richard GUNTHER. Species of political parties: A new typology. *Party Politics* [online]. 2003, 9(2), 167 - 199 [cit. 2021-8-2]. ISSN 13540688. Dostupné z: doi:10.1177/13540688030092003

HLOUŠEK, Vít a Lubomír Kopeček. Entrepreneurial parties: A basic conceptual framework. *Politologicky Casopis* [online]. 2017, 24(2), 83–91 [cit. 2021-8-2]. ISSN 18059503. Dostupné z: doi:10.5817/PC2017-2-83

HYNČICA, Pavel a Daniel ŠÁROVEC. Slovenské politické strany optikou konceptu novosti. *Acta FF* [online]. 2018, 10(2-3), 7-34 [cit. 2021-5-28]. ISSN 23366346. Dostupné z: doi:10.24132/actaff.2018.10.2-3.1

KEFFORD, Glenn a Duncan MCDONNELL. Inside the personal party: Leader-owners, light organizations and limited lifespans. *British journal of politics & international relations* [online]. London, England: SAGE Publications, 2018, 20(2), 379-394 [cit. 2021-9-1]. ISSN 1369-1481. Dostupné z: doi:10.1177/136914811775081

KOPEČEK, Lubomír, Vít HLOUŠEK, Roman CHYTILEK a Petra SVAČINOVÁ. *Já platím, já rozhoduji!: političtí podnikatelé a jejich strany*. Brno: ve spolupráci s Masarykovou univerzitou vydalo nakladatelství B&P Publishing, 2018. ISBN 978-80-7485-173-5.

KOSTADINOVA, Tatiana a Barry LEVITT. Toward a Theory of Personalist Parties: Concept Formation and Theory Building. *Politics & Policy* [online]. 2014, 2014, **2014**, 490-513 [cit. 2021-5-10]. ISSN 1747-1346. Dostupné z: doi:<https://doi.org/10.1111/polp.12081>

KOSTADINOVA, Tatiana a Levitt LEVITT. Personalist Parties in the Third Wave of Democratization: A Comparative Analysis of Peru and Bulgaria. *Politics & Policy* [online]. 2014, 42(4), 513-547 [cit. 2021-9-5]. ISSN 15555623. Dostupné z: doi:[10.1111/polp.12084](https://doi.org/10.1111/polp.12084)

MARUŠIAK, Juraj. Political Entrepreneurs as a Challenge for the Party System in Slovakia. *Politologický časopis – Czech Journal of Political Science* [online]. 2017, 24(2), 179-200 [cit. 2021-9-5]. ISSN 12113247. Dostupné z: doi:[10.5817/PC2017-2-179](https://doi.org/10.5817/PC2017-2-179)

ŠKOLKAY, Andrej a Viera ŽÚBOROVÁ. Populist Political Movement Sme rodina – Boris Kollár (We Are a Family – Boris Kollár). *Środkowoeuropejskie Studia Polityczne* [online]. 2020, (4), 5-26 [cit. 2021-5-31]. ISSN 1731-7517. Dostupné z: doi:[10.14746/ssp.2019.4.1](https://doi.org/10.14746/ssp.2019.4.1)